

## ZOR KULLANMA YETKİSİNE İLİŞKİN SINIRIN AŞILMASI SUÇU (TCK m. 256)

(Araştırma Makalesi)

DOI: <https://doi.org/10.33717/deuhfd.1619676>

**Dr. Özlem ÇELİK BAŞBOZKURT\***

### Öz

*Türk Ceza Kanunu'nun 256. maddesinde düzenlenen "Zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması" suçu, zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlisinin bu sınırı aşması hâlini cezalandırmaktadır. İlgili düzenlemede, kasten yaralama suçuna ilişkin hükümlere atıf yapılmak suretiyle, suçun cezasının kasten yaralama suçunun cezası kapsamında belirleneceği hüküm altına alınmıştır. Bu bakımdan zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlisi zor kullanma yetkisini kasten aşarsa doğrudan TCK m. 86 hükmüne göre değil TCK m. 256 atfıyla TCK m. 86'dan cezalandırılacaktır. Çalışmada öncelikle, özgü bir suç olması nedeniyle suçun failinin kimler olabileceği, ayrıca suçun hareket unsuru olan zor kullanmanın sınırının ne şekilde aşılabileceği tespit edilecektir. Bu incelemede özellikle suçun faili olabilecek kolluk görevlilerine ilişkin ayrı değerlendirme yapılacaktır. Yine kasten yaralama suçuna yapılan atfın kapsamı belirlenmelidir. Bu bakımdan suçun cezası dışında kasten yaralama suçu ilgili TCK'da yer alan bütün düzenlemeleri içine alıp almadığı değerlendirilecektir. Ayrıca ilgili suçun bazı ortak yönlere sahip olan kasten yaralama ve işkence suçu ile farkı ortaya konmaya çalışılacaktır.*

### Anahtar Kelimeler

*Zor Kullanma Yetkisi, Kamu Görevlisi, Yetkinin Kullanımında Sınırın Aşılması, Kolluk Görevlilerinin Zor Kullanmada Sınırı Aşması, Kasten Yaralama Suçu*

\* Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi, Güvenlik Bilimleri Fakültesi Hukuk Bilimleri Bölümü Öğretim Görevlisi, Ankara (ocelikbasbozkurt@gmail.com) 0000-0002-0821-6944 (Gönderim Tarihi: 14.01.2025-Kabul Tarihi: 26.04.2025) Yazar, eserinin Derginize ait bilimsel etik ilkelere uygun olduğunu taahhüt eder.

## EXCEEDING LIMITS OF AUTHORISATION OF USE FORCE CRIME (Art. 256 TCC)

*(Research Article)*

### Abstract

*The crime of “exceeding limits of authorisation of use force” regulated in Article 256 of the Turkish Criminal Code has punished the exceeding of limit by a public official who has the authority to use force. In the relevant regulation, by referring to the provisions regarding the offense of intentional injury, it is stipulated that the penalty of the offense shall be determined within the scope of the penalty of the offense of intentional injury. In this respect, in the event that the public officer who has the authority to use force deliberately exceeds the authority to use force, he/she will be punished not directly according to Art. 86, but reference by of Art. 256. In this context, first of all, it will be determined who can be the perpetrator of the crime since it is a specific crime, and also how the limit in the use of force, which is the action element of the crime, can be exceeded. In this examination, a separate evaluation will be made especially regarding the law enforcement officers who may be the perpetrators of this crime. It will also be determined reference scope. In this respect it will be evaluated whether the reference to the offense of intentional injury includes all the regulations in the TPC on intentional injury, except for the punishment of the offense. In addition, it will be tried to reveal the difference between the related crime and the crime of intentional injury and torture, which have some common aspects.*

### Keywords

*Authorisation or Right to Use Force, Public Agent, Exceeding Limits of Authorisation, Exceeding the Limit in the Use of Force by Law Enforcement Officers, The Crime of Intentional Injury*

## GİRİŞ

Kanuni düzenlemeler belli şartlar altında bazı kimselere zor kullanma yetkisi vermektedir. Kendilerine yetki verilen kişiler yetkilerini kanundaki şartlar kapsamında kullandıklarında işledikleri fiiller 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu (TCK) m. 24'te yer alan kanun hükmünü icra kapsamında hukuka uygun olacaktır<sup>1</sup>. TCK m. 27'de ise *“Ceza sorumluluğunu kaldıran nedenlerde sınırın kast olmaksızın aşılması halinde, fiil taksirle işlendiğinde de cezalandırılıyorsa, taksirli suç için kanunda yazılı cezanın altında birinden üçte birine kadar indirilerek hükmolunur.”* düzenlenmesine yer verilmiştir. Kanun hükmünü icra kapsamında hukuka uygun kabul edilen zor kullanma yetkisinde kamu görevlisinin sınırı aşması hâline bakıldığında TCK'da ayrı bir düzenleme olarak yer aldığı görülmektedir. Zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suçu şeklinde ifade edilen eylem TCK m. 256'da *“Zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlisinin, görevini yaptığı sırada, kişilere karşı görevinin gerektirdiği ölçünün dışında kuvvet kullanması hâlinde, kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır.”* şeklinde düzenlenmiştir. Söz konusu düzenlemeye göre zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlisi görevi sırasında gereken ölçünün dışında zor kullanırsa ilgili hüküm gereğince cezalandırılacaktır. Hükümde zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması hâli için ayrıca bir ceza belirleme yoluna gidilmemiş, kasten yaralama suçuna atıf yapılmakla yetinilmiştir. 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu'nda (ETCK) ise m. 245'te<sup>2</sup> düzenlenmiş olup 5237 sayılı Kanun'dan farklı olarak suçun cezası ayrı olarak belirlenmişti<sup>3</sup>.

<sup>1</sup> **Koca**, Mahmut/Üzülmez, İlhan: Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 16. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2023, s. 277. Ayrıca kanun hükmünü icra kapsamında kolluk görevlilerinin zor ve silah kullanma yetkisi için bkz. **Özgenç**, İzzet: Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 20. Baskı, Seçkin Yayıncılık Ankara, 2024, s. 326 vd. **Özbek**, Veli Özer/**Doğan**, Koray/**Bacaksız**, Pınar: Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 11. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020, s. 299 vd.

<sup>2</sup> 765 sayılı mülga TCK 245: *“Kuvvei cebriye imaline memur olanlar ve bilümm zabıta ve ihzar memurları memuriyetlerini icrada ve mafevkinde bulunan amirinin emrini infazda kanun ve nizamın tayin ettiği ahvalde başka surette bir kimse hakkında suimuamele veya cismen eza verecek hale cüret eder yahut o kimseyi darp ve cerheylerse üç aydan beş seneye kadar hapis ve muvakkaten memuriyetten mahrumiyet cezaları ile cezalandırılır. Eğer işlediği cürüm bu fiillerin fevkinde ise o cürümlere terettüp eden ceza üçte birden yarıya kadar artırılır.”*. İlgili düzenlemede keyfi muamelede bulunmak ile kötü muamele birlikte düzenleme altına alınmıştır. Yeni düzenlemede ise sadece kasten yaralama kapsamındaki eylemler düzenlenmiştir. (**Ulusoy**, Engin: Zor Kullanma Yetkisine İlişkin Sınırın Aşılması Suçu (TCK. madde 256), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2011, s. 97-98.) Bu

Zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suçu, zor kullanma yetkisine sahip olan kamu görevlisinin, görevin gereklerine uygun ve gerektiği ölçüde zor kullanmasının hukuka uygun kabul edildiği bir durumda, olması gereken ölçünün dışına çıkarak zor kullanmasını cezalandırmaktadır. Bu bağlamda suç gerek fail gerekse eylem açısından kendine özgü önemli bazı hususları barındırmaktadır. Çünkü suçun oluşması için, herhangi bir kamu görevlisinin değil zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlisinin fail olması ve yapılan eylemin olması gereken ölçünün sınırları dışına çıkması gerekmektedir. Bu nedenle zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlilerinin kim olduğu ve zor kullanma yetkisine ilişkin sınır belirlenmelidir. Ayrıca bu suç TCK'da yer alan kamu görevlisi tarafından işlenebilecek nitelikli kasten yaralama ve işkence suçları ile ortak noktalara sahip olduğundan, ilgili suçlarla arasındaki farkın ortaya konulması gerekmektedir. Aynı şekilde kasten yaralama suçuna yapılan atfın kapsamının değerlendirilmesi de önem taşımaktadır. Bu bağlamda çalışmada öncelikle zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suçunun unsurları, özel görünüş şekilleri ve soruşturma usulü ortaya konulacak, ardından benzer bazı suçlar ile farkı açıklanmaya çalışılacaktır.

## I. ZOR KULLANMA YETKİSİNE İLİŞKİN SINIRIN AŞILMASI SUÇUNUN UNSURLARI

### A. Suça İlişkin Genel Açıklamalar ve Suçla Korunan Hukuki Değer

Zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suçu, TCK sistematüğinde ikinci kitap, “*Millete ve Devlete Karşı Suçlar*” başlıklı dördüncü kısmın “*Kamu İdaresinin Güvenilirliğine ve İşleyişine Karşı Suçlar*” başlıklı birinci bölümünde düzenlenmiş bir suçtur. Suç zor kullanma yetkisinin sınırını aşan

bakımdan 765 sayılı Kanundaki düzenlemede yer alan “kötü muamelede bulunmak, cismen eza vermek, darp ve cerh etmek” eylemleri, 5237 sayılı Kanunda yer alan “kuvvet kullanma” eylemine göre daha kapsamlıdır (Yıldız, Ali Kemal: Zor Kullanma Yetkisinde Sınırın Aşılması, Özel Ceza Hukuku, C. IX, Kamu İdaresinin Güvenilirliğine ve İşleyişine Karşı Suçlar, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2021, s. 170). Yine 5237 sayılı Kanundaki düzenlemede “suimuamele” ifadesine yer verilmemesinin suçun maddi unsurunu daralttığı ifade edilmiştir. Buna göre kolluk görevlilerinin yaralama niteliğinde olmayan kötü davranışları mahiyetine göre hakaret veya tehdit suçlarının oluşturmaktadır (Kıldan, İsmail Turgut/Bahadır, Oktay: “Zor Kullanma Yetkisine İlişkin Sınırın Aşılması Suçu”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Sayı 11, Yıl 3, 2012, s. 193-224, s. 204). Bu husus eylem bahsinde ayrıntılı bir şekilde ele alınacaktır.

<sup>3</sup> Doktrinde Hafızogulları/Eşitli'ye göre ETCK m. 245, TCK m. 256'nın eşiti ve dengi değildir. Hafızogulları, Zeki/Eşitli, Ezgi Aygün: Kamu İdaresinin Güvenilirliğine ve İşleyişine Karşı Suçlar, USA Yayıncılık, Ankara 2014, s. 101.

kamu görevlisinin cezalandırılmasını amaçlayıp maddenin gerekçesinde, “...ölçünün dışında kuvvet kullanılması durumunda, bunun ceza sorumluluğunu gerektireceği muhakkaktır.” ifadesine yer verilmiştir. Bu düzenleme ile kendisine zor kullanma yetkisi verilmiş olan kamu görevlisinin yetkisini kötüye kullanmaması ve yetkisinin sınırlarını aşmaması beklenmektedir. Başka bir anlatımla, bu suç kamu görevlisinin görevinden doğan ve somut olayın gerektirdiği ölçünün sınırını aşması cezalandırdığı için, devlet adına zor kullanan kamu görevlilerinin orantısız fiziksel şiddete başvurmalarını engellemeyi de amaçlamaktadır<sup>4</sup>.

Hüküm her ne kadar millete ve devlete karşı suçlar arasında yer alsada suçun cezasının belirlenmesinde kasten yaralama suçuna atıf yapılmıştır. Kasten yaralama suçuna atıf yapılması ise doktrinde çeşitli yorumlara neden olmuştur. İlk olarak *Aydın* zor kullanmada sınırın aşılması suçunun kişilere karşı suçlar arasında düzenlenebileceğini ileri sürmüştür<sup>5</sup>. Doktrinde *Soyaslan*’a göre ise bu maddeye ihtiyaç yoktur. Çünkü düzenlemeye göre faile kasten yaralama suçundan ceza verileceğinden ortaya çıkan durum hukuka uygunluk nedenlerinde sınırın aşılması kurallarına göre de çözüme kavuşturulabilecektir. Yazara göre ayrı bir hüküm olarak düzenlendiği dikkate alındığında ise cezada da farklılık yapılması gereklidir<sup>6</sup>. Yine Yazara göre zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlileri görevlerini icra ederken sadece yaralama suçu işlememekte hakaret, tehdit, cebir suçlarını da işleyebilmektedir. Bu nedenle bu hükmün bu suçları da kapsar şekilde düzenlenmesi yerinde olacaktır<sup>7</sup>. *Koca ve Üzülmaz*’e göre zor kullanma yetkisinde sınırın aşılması kasten yaralama olarak değerlendirilmesine rağmen neden ayrı bir suç tipi olarak düzenlendiğinin izahı zordur<sup>8</sup>. *Yıldız*’a göre de aynı yönde, bu düzenlemenin anlamlı olabilmesi için yaralamadan farklı davranışları da düzenlemesi veya suçun cezasında farklılık benimsenmesi gerekmektedir. Keza ETCK’da yer alan düzenlemede özel bir tanıma yer verildiği gibi suçun yaptırımı da özel şekilde düzenlenmişti<sup>9</sup>.

<sup>4</sup> **Aydın**, Devrim: “Zor Kullanma Yetkisine İlişkin Sınırın Aşılması Suçu”, Nevzat Toroslu’ya Armağan, Cilt 1, Ankara Üniversitesi Yayınları, Ankara 2015, s. 137-174, s. 142.

<sup>5</sup> **Aydın**, s. 141.

<sup>6</sup> **Soyaslan**, Doğan: Ceza Hukuku Özel Hükümler, 12. Bası, Yetkin Yayınevi, Ankara 2018, s. 735.

<sup>7</sup> **Soyaslan**, s. 735.

<sup>8</sup> **Koca/Üzülmaz**, s. 1102.

<sup>9</sup> **Yıldız**, s. 169.

Kanaatimizce ise zor kullanma yetkisini kasten aşan kamu görevlisi, bu düzenleme olmasaydı da kasten yaralama suçundan cezalandırılacaktı. Bu nedenle maddenin Kanunda ayrıca düzenlenmesine ihtiyaç yok denilebilir. Ancak kanun koyucunun, zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlilerinin -özellikle kolluk personelinin- zor kullanma yetkisine ilişkin sınırı aşmasını ve orantısız güce başvurmalarını engellemek ve bu hususun önemine dikkate çekmek gibi bir amaçla ayrı bir düzenlemeye yer vermiş olabileceği düşüncesindeyiz<sup>10</sup>. Bu düşünceden hareketle suç olmasaydı kanunda bir boşluk doğmayacak olsa bile suçun hizmet ettiği amaç düşünüldüğünde hükmün kaldırılması yerine yeniden düzenlenmesi faydalı olacaktır. Bu bağlamda da düzenlemenin ayrı bir şekilde düzenlenmesinin anlamlı olması için cezasının kasten yaralama suçuna atıf yapılarak değil münhasıran düzenlenmesinin yerinde olacaktır. Keza ileride de belirtileceği üzere kasten yaralama suçuna eklenebilecek bir nitelikli hâlin de soruna çözüm olacağını düşünmekteyiz.

Zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suçu ile korunan hukuki değere bakıldığında suçun kamu idaresinin güvenilirliğine ve işleyişine karşı suçlar arasında düzenlenmiş bir suç olduğunu belirtmiştik. Bu husustan hareketle suçla korunan hukuki değer, toplum adına görevlerini yerine getiren kamu görevlilerinin görevlerini sadakatle yerine getirmesi ve bireylerin kamu idaresine karşı güvenlerini sarsmaması gerekliliğinden kaynaklı olarak “*idarenin itibarı*” şeklinde ifade edilmiştir<sup>11</sup>. Belirtmek gerekir ki her ne kadar suç kamu idaresinin güvenilirliğine karşı suçlar arasında kamu görevlisi tarafından işlenebilecek bir suç olarak düzenlense ve kamu görevlisinin yetkisinin sınırlarını aşarak neden olduğu eylemin kamu güvenliğini sarsacağı kabul edilse de temelde suç sonucunda kişilerin vücut bütünlüğü zarar görmektedir. Keza düzenlemenin kasten yaralama suçuna atıf yapmış olması da bunu açıkça göstermektedir. Bir görüşe göre yetkinin aşılması suretiyle kişilere haksız güç kullanılması durumunda hem toplumda idarenin hukuka uygun faaliyette bulunduğu ilişkin güven duygusunun hem de kişilik haklarının zarar görmekte olduğu açıktır. Ancak ceza açısından her ne kadar kasten yaralama suçuna atıf yapılırsa da kanun koyucunun bu suçu kamu idaresinin güvenilirliğine ve işleyişine karşı suçlar başlığı altında düzenleyerek korunan hukuki değer yönünden tercihini ortaya koyduğu ifade edilmiştir<sup>12</sup>.

<sup>10</sup> Benzer yönde, Aydın, s. 142. Doktrinde Yıldız’a göre ise bu suçun kasten yaralama suçundan farklı bir amaca hizmet ettiğinin söylenmesi mümkün değildir. Yıldız, s. 169.

<sup>11</sup> Koca, Mahmut/Üzülmüş, İlhan: Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 9. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2023, s. 1103.

<sup>12</sup> Yaşar, Osman/Gökcan, Hasan Tahsin/Artuç, Mustafa: Yorumlu- Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, Md. 252-345, Cilt 6, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2014, s. 7740.

Çünkü bu suç ile korunması amaçlanan hukuki yarar, kolluk görevlilerinin devlet gücünü vatandaşlar üzerinde olumsuz yönde kullanmalarını engellemek ve vatandaşlar nazarında devletin itibarının korunmasına özen gösterilmesini sağlamaktır<sup>13</sup>. Bir başka görüşe göre ise her ne kadar suç, kamu idaresinin güvenilirliğine karşı suçlar arasında düzenlenmiş olsa da kasten yaralama suçunu oluşturacak eylemlerden farklı bir düzenlemeye gidilmemiştir. Bu nedenle düzenlemede de kasten yaralama suçunda korunan hukuki yarar dışında başka bir hukuki yararın korunduğu söylenemeyecektir. Bu görüşe göre suç ile korunan hukuki yarar kişinin vücut bütünlüğü, sağlığı ve algılama yeteneğidir<sup>14</sup>.

Doktrinde *Artuk, Gökçen ve Yenidünya*'ya göre bu suç ile korunan hukuki değerler arasında kişinin şeref ve haysiyeti de vardır<sup>15</sup>. Yargıtay ise bir kararında benzer yönde görüşünü şu şekilde ifade etmiştir. “*Bu suç ile korunan hukuki değerler öncelikle kamu idaresinin itibarı, idarede disiplinin sağlanması, halkın kamu görevlilerine karşı duyduğu inanç ve itimattır. Bi-reylerin vücut bütünlüğü ile şeref ve haysiyeti de korunan diğer hukuki menfaatlerdir.*”<sup>16</sup>. Ancak Yıldız'a göre bu düzenlemede ETCK'dan farklı olarak “kötü muamelede bulunmak” eylemi yer almadığından ve ayrıca kişinin onur, şeref ve saygınlığını zedeleyecek bir davranış belirtilmediğinden suç ile korunan hukuki değerler arasında kişinin “şeref ve haysiyetini” saymak mümkün olmayacaktır<sup>17</sup>.

Kanaatimizce suç yalnızca kasten yaralama oluşturan eylemler ile işleneceğinden korunan hukuki değerler arasında kişinin şeref ve haysiyeti yer almamaktadır. Sistematik yorum yapıldığında suçun kamu idaresinin güvenilirliği ve itibarını korumaya çalıştığı; amaçsal yorum yapıldığında ise ölçsüz zor kullanma sonucunda zarar gören kişinin vücut bütünlüğünü korumak istediği söylenebilir. Bu nedenle bu suç ile karma hukuksal değerlerin korunduğunun ifade edilmesi daha yerinde olacaktır<sup>18</sup>.

<sup>13</sup> Kıldan/Bahadır, s. 204.

<sup>14</sup> Yıldız, s. 171.

<sup>15</sup> Artuk, M. Emin/Gökçen, Ahmet/Yenidünya, Caner: Ceza Hukuku Özel Hükümler, 14. Bası, Adalet Yayınevi Ankara 2014, s. 984.

<sup>16</sup> Yargıtay CGK, T. 15.11.2018, E. 2018/305, K. 2018/539, Erişim: [www.uyap.gov.tr](http://www.uyap.gov.tr). Erişim Tarihi: 02.12.2024.

<sup>17</sup> Yıldız, s. 171.

<sup>18</sup> Artuk/Gökçen/Yenidünya, s. 984.

## B. Suçun Unsurları

### 1. Fail

Zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suçunun düzenlendiği TCK m. 256'da "*zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlisi*" kavramına açıkça yer verildiğinden suçun faili ancak zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlileri olacaktır<sup>19</sup>. Bu bağlamda her kamu görevlisinin değil ancak zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlisinin suçun faili olabileceği gözden kaçırılmamalıdır. Zor kullanma yetkisine sahip olmayan kamu görevlilerinin işlemiş oldukları eylemler doğrudan kasten yaralama suçunu oluşturacaktır<sup>20</sup>. Aynı şekilde kamu görevlisi olmayan kişilere istisnai olarak verilen zor kullanma yetkisinin bulunduğu durumda -örneğin; Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK) m. 90- kişi kamu görevlisi olmadığından yine bu suç oluşmayacaktır<sup>21</sup>. Sonuç olarak bu hâliyle suç, faili bakımından özgü bir suçtur.

Suçun failini belirleyebilmek için zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlilerini tespit etmek gerekmektedir. Zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlileri "*kanun ve nizamın kendilerine görevlerini ifa edebilmek için zaruret bulunduğu hallerde zor kullanma yetkisi tanıdığı kişiler*"<sup>22</sup> olarak ifade edilmiştir. Bir başka deyişle zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlisi, mevzuatlar çerçevesinde görevini yaparken gerektiğinde kendisine zor kullanma yetkisi verilen kişidir<sup>23</sup>. Bu bağlamda zor kullanma yetkisi genel bir düzenlemeden kaynaklanmayıp ilgili kamu görevlisinin tabi olduğu mevzuatlarda düzenlenmiştir. Bu nedenle hangi kamu görevlilerinin zor kullanma yetkisine sahip olduğu ancak mevzuatlarda yer alan düzenlemelerle belirlenebilecektir.

<sup>19</sup> Hafizoğulları/Eşitli, s. 102; Yıldız, s. 172; Soyaslan, s. 733.

<sup>20</sup> Yaşar/Gökcan/Artuç, s. 7741.

<sup>21</sup> Kıldan/Bahadır, s. 205; Yıldız, s. 174. Ceza Muhakemesi Kanunu m. 90'a göre herkesin yakalama yetkisi vardır. Bu yetki kullanırken muhakkak ki yakalanan kişi üzerinde zor kullanılacaktır. Burada yakalama yetkisini kullanan kişinin zor kullanırken sınırı aşması bu suçu oluşturamayacaktır. Çünkü TCK m. 256'a göre bu suçun faili ancak zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlisi olabilecektir. Bu nedenle kamu görevlisi olmayan ancak CMK m. 90 gibi kendisine yetki verilen kişiler açısından hukuka uygunluk nedenlerinde sınırın aşılmasına ilişkin genel düzenlemeler dikkate alınacaktır. Geçici yakalama hukuki niteliği ve sınırın aşılması durumunda ortaya çıkan farklılıklar için ayrıca bkz. Akkaş, Ahmet Hulusi/Akpınar, Eren: "Geçici Yakalama (CMK m. 90/1'e Göre Yakalamanın Herkes Tarafından Yapılması)", Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi, Sayı 1, 2024, s. 1-15, s. 3 ve s. 10 vd.

<sup>22</sup> Artuk/Gökcan/Yenidünya, s. 986.

<sup>23</sup> Yaşar/Gökcan/Artuç, s. 7741.

Kanun hükmünü icra bağlamında mevzuatlardan kaynaklı olarak doğrudan zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlilerinin kimler olduğunu ifade etmeden önce; kamu görevlisinin amirin emrinin yerine getirilmesi hukuka uygunluk sebebi içinde de zor kullanma yetkisine sahip olabileceğini belirtmek gerekir<sup>24</sup>. Kamu görevlisi zor kullanması yönünde emir aldığı ve uyguladığında da yetkisini kullanmış ve TCK m. 24 gereğince hukuka uygun hareket etmiş olacaktır. Emir çerçevesinde zor kullanılması ve yetkinin aşılması hâlinde ise TCK m. 256 kapsamında sorumluluk meydana gelecektir. Yani amirin emrinin sınırlarının aşılması hâlinde TCK m. 256'da yer alan suçun işlendiği kabul edilecektir. Belirtmek gerekir ki zor kullanma yetkisi bulunan kişilerin amiri konumundaki kişiler münhasıran zor kullanma yetkisine sahip değillerse bu suçun faili olamayacaklardır. Örneğin Cumhuriyet savcısı, hâkim, vali, kaymakam gibi kamu görevlileri, zor kullanma yetkisi olmayan ancak emir verme yetkisi olan kamu görevlileridir. Bu kişiler suçun ancak şeriki olabileceklerdir<sup>25</sup>. Belirtilen kişiler yetkisi olmadığı hâlde zor kullanır ve kasten yaralama niteliğinde eylemler uygularsa, cezai sorumlulukları doğrudan kasten yaralama suçundan olacaktır.

Kanuni düzenlemeler çerçevesinde zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlilerine bakıldığında; başta genel kolluk kuvveti olan polis<sup>26</sup>, jandarma<sup>27</sup>, sahil güvenlik komutanlığı görevlileri<sup>28</sup> ve çarşı ve mahâlle bekçileri<sup>29</sup>

<sup>24</sup> **Avcı**, Gökmen: “Zor Kullanma Yetkisine İlişkin Sınırın Aşılması”, Terazi Hukuk Dergisi, Cilt 5, Sayı 53, 2010, s. 83-101, s. 84; **Artuk/Gökcan/Yenidünya**, s. 987.

<sup>25</sup> **Yaşar/Gökcan/Artuç**, s. 7741; **Aslantürk**, Mustafa: Zimmet, İrtikap, Rüşvet ile Görevi Kötüye Kullanma, Direnme, Görevli ve Görev Suçları-1, Seçkin Yayınevi, Ankara 2021, s. 286.

<sup>26</sup> Polis Vazife ve Salahiyetleri Kanunu (PVSK) m. 16'e göre: “*Polis, görevini yaparken direnişle karşılaşması halinde, bu direnişi kırmak amacıyla ve kıracak ölçüde zor kullanmaya yetkilidir.*”.

<sup>27</sup> 2803 sayılı Jandarma Teşkilat Kanunu m. 3 ve m. 11'de ve Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Yönetmeliği m. 49'da Jandarmanın silah kullanma yetkisinin olduğu belirtilmiş olup zor kullanma yetkisine ilişkin genel bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Ancak Yönetmeliğin “Yetki” başlıklı 42. maddesinde jandarmanın sorumluluk alanında, mülki ve adli görevlerinin ifası sırasında 2803 sayılı Kanun, PVSK ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ile diğer mevzuat hükümlerine göre hareket edeceği ve bu görevlerini yerine getirirken polisin sahip olduğu yetki ve sorumluluklara sahip olduğu belirtilmiştir. Aynı yönde PVSK m. 25'te “*Polis teşkilatı bulunmayan yerlerde il, ilçe ve bucak jandarma komutanları ile jandarma karakol komutanları bu kanunda yazılı vazifeleri yapar ve yetkileri kullanırlar.*” hükmüne yer verilmiştir. Bütün bu düzenlemeler bir arada ele alındığında jandarma zor kullanma yetkisini PVSK m. 16'da alan zor kullanma yetkisine sahip bir kamu görevlisidir.

<sup>28</sup> Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu m. 5'e göre “*Sahil Güvenlik Komutanlığı mensupları kendilerine bu Kanun ile verilen görevlerin yapılmasında; silah kullanma yetkisi*

karşımıza çıkmaktadır. Bunlar dışında belediye zabıta memurları, köy bekçileri, kır bekçisi, orman muhafaza memurları<sup>30</sup>, gümrük muhafaza memurları<sup>31</sup>, ceza infaz kurumu görevlileri<sup>32</sup> ve son olarak özel güvenlik görevlileri<sup>33</sup> de belirli şartlar altında zor kullanma yetkisi verilen kamu görevlilerinden-dir<sup>34</sup>. Ayrıca kolluk kuvveti olmayan örneğin icra memuru da İcra Kanunu

*dahil kanunların diğer güvenlik kuvvetlerine tanıdığı bütün hak ve yetkilere sahiptirler.”.*

<sup>29</sup> 7245 sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunu m. 2’ e göre çarşı ve mahalle bekçileri genel kolluk görevlilerine yardımcı silahlı kolluktur. Ayrıca Kanun m. 9’ da “Çarşı ve mahalle bekçileri 4/7/1934 tarihli ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanununun 16 ncı maddesinde belirtilen zor ve silah kullanma yetkisini haizdir.” düzenlemesine yer verilmiştir.

<sup>30</sup> **Aslantürk**, s. 286. Bu kişiler özel kolluk kuvveti olarak da ifade edilmektedir. **Gençtürk**, Ünal: AİHM ve AYM Kararları Işığında Yaşam Hakkı Bağlamında Kolluğun Zor ve Silah Kullanma Yetkisi ve Sınırları, Adalet Yayınevi, Ankara 2021, s. 45 vd. Bu kişilerin zor kullanma yetkisine ilişkin ayrıca bkz. **Gençtürk**, s. 103 vd. Ayrıca özel kolluk, “genel kolluk olan polis ve jandarmanın dışında kalan, kendi özel kanunlarına göre kurulup kanunda kendisine verilen görevleri yerine getiren kolluk” olarak tanımlanmış, özel kolluğun genel kolluğun görev alanı dışında yer alan görevlerde ve genel kolluğun bir veya bir kısım görevlerini yerine getirmek suretiyle ortaya çıkacağı ifade edilmiştir. Bkz. **Cin**, Onursal: “Kolluğun Zor Kullanma Yetkisi”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 8, Sayı 1-2, 2000, s. 665-686, s. 668. Özel kolluk genel kolluk ayrımına ilişkin ayrıca bkz. **Ulusoy**, s. 12 vd. ve s. 137.

<sup>31</sup> **Kıldan/Bahadır**, s. 207.

<sup>32</sup> Ceza infaz kurumu görevlilerinin zor kullanma yetkisi 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunu m. 50’ de “Zorlayıcı araçların kullanılması” başlığı altında düzenlenmiştir. İlgili hüküm şu şekildedir: 1. Hiçbir hâlde zincir ve demire vurmak tedbir olarak uygulanmaz. Kelepçe ve bedensel hareketleri kısıtlayıcı araçlar; a) Yetkili makamın önüne getirildiğinde çıkarılmak kaydıyla, sevk ve nakil sırasında kaçmayı önlemek için, b) Hekimin talimat ve gözetiminde olmak üzere tıbbî nedenlerle, c) Diğer kontrol usûllerinin yetersizliği hâlinde hükümlünün kendisine veya başkalarına zarar vermesine veya eşyayı tahrip etmesine engel olmak için kurum en üst amirinin emriyle, Kullanılabilir. 2. Çocuk hükümlüler için birinci fıkranın (a) bendi hükmü uygulanmaz.”.

<sup>33</sup> 5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanunun “Özel Güvenlik Görevlilerinin Yetkileri” başlıklı m. 7/k bendinde “Türk Medeni Kanununun 981 inci maddesine, Borçlar Kanununun 52 nci maddesine, Türk Ceza Kanununun 24 ve 25 inci maddelerine göre zor kullanma” düzenlemesine yer verilmiştir. Yargıtay da vermiş olduğu bir kararında özel güvenlik görevlilerinin de bu suçun faili olabileceğini kabul etmiştir. **Artuk/Gökçen/Yenidünya**, s. 986; **Yıldız**, s. 173. Özel güvenlik görevlilerinin zor kullanma yetkisine ilişkin ayrıca bkz. **Bahadır**, Oktay/**Kıldan**, İsmail Turgut: “Özel Güvenlik Görevlilerinin Zor Kullanma Yetkisi”, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, Sayı 3, 2013, s. 274- 310, s. 284; **Aydın**, s. 145.

<sup>34</sup> Sayılan kamu görevlilerinin zor kullanma yetkisine sahip olduğuna ilişkin ayrıca bkz. **Koca/Üzülmüş**, s. 1104; **Artuk/Gökçen/Yenidünya**, s. 986. Söz konusu kişilerin zor

kapsamında tanınan yetki nedeniyle zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlilerinden biridir<sup>35</sup>. Bu örneklerin kanuni düzenlemeler çerçevesinde çoğaltılması mümkündür.

Son olarak belirtilmelidir ki zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlisinin yaptığı eylemin bu suçu oluşturabilmesi için zor kullanımına görev sırasında başvurulması yani kamu görevlisi sıfatından kaynaklı olması gerekmektedir. Bir başka deyişle somut olayda kamu görevlisi, kuvvet kullanımına zor kullanma yetkisinin bulunduğu bir hâlde başvurmalıdır<sup>36</sup>. Eğer kamu görevinin icrası söz konusu değilse kamu görevlisi sınırı aşmış aşmadığına bakılmaksızın doğrudan TCK m. 86'dan cezalandırılacaktır<sup>37</sup>. Bu bakımdan kamu görevlisi izinli veya raporlu ise ya da yer itibarıyla görevsiz ise bu madde hükümleri uygulanmayacaktır<sup>38</sup>.

## 2. Mağdur

Zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suçu mağduru bakımından bir özellik göstermemektedir. Bizim de katıldığımız görüşe göre kasten yaralama oluşturan eylemlerin üzerinde gerçekleştirildiği kişi suçun mağduru olmaktadır<sup>39</sup>. *Hafizoğulları/Özen*'e göre ise, suç kamu idaresinin güvenirliliğine ve işleyişine karşı işlendiğinden suçun mağduru, fail kamu görevlisinin görevli olduğu kamu idaresidir. Ölçünün üzerinde zor kullanılan kimse ise suç sonucu kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanacağından suçtan zarar gören olmaktadır. Bu nedenle suç çok mağdurlu bir suçtur<sup>40</sup>.

Doktrinde *Aydın*'a göre zor kullanma yetkisinin doğduğu olayla hiçbir ilgisi olmayan kişiler de bu suçun mağduru olabilecektir. Yazar örneğin o sırada yoldan geçenlere veya olayı görüntüleyen gazetecilere karşı kuvvet

kullanma yetkisine sahip olduğuna yönelik Yargıtay kararları için ayrıca bkz. **Avcı**, s. 84.

<sup>35</sup> İcra İflas Kanunu m. 80/f. 4'te şu şekilde bir düzenlemeye yer verilmiştir: "*Haczi yapan memur, borçlunun üzerinde para, kıymetli evrak, altın veya gümüş veya diğer kıymetli şeyleri sakladığını anlar ve borçlu bunları vermekten kaçınırsa, borçlunun şahsına karşı kuvvet istimal edilebilir.*".

<sup>36</sup> **Koca/Üzülmez**, s. 1102; **Artuk/Gökçen/Yenidünya**, s. 987.

<sup>37</sup> **Artuk/Gökçen/Yenidünya**, s. 987.

<sup>38</sup> **Meran**, Necati: Yeni Türk Ceza Kanununda Kamu Görevlisine ve Adliye İlişkin Suçlar, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2006, s. 126.

<sup>39</sup> **Koca/Üzülmez**, s. 1104; **Meran**, s. 126; **Yıldız**, s. 174.

<sup>40</sup> **Hafizoğulları**, Zeki/Özen, Muharrem: Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Millete ve Devlete Karşı Suçlar, 1. Baskı, USA Yayınları, Ankara 2016, s. 76; **Hafizoğulları/Eşitli**, s. 103.

kullanılması hâlinde de bu kişilerin de suçun mağduru olabileceğini belirtmiştir<sup>41</sup>.

Kanaatimizce suçun mağduru olabilecek kişiler kamu görevlisinin zor kullanmasına neden olan kişi veya kişilerdir. Zor kullanımı da genel olarak kamu görevlisinin bir direnişle karşılaşması hâlinde ortaya çıktığı için burada direnen kişinin mağdur olacağını söylemek yanlış olmayacaktır. Çünkü herhangi bir direniş yoksa, kişi direnmemişse ya da bir başka sebepten kişi üzerinde zor kullanma yetkisini gerektiren bir durum söz konusu değilse zor kullanma yetkisinde sınırın aşılması suçu da oluşmayacaktır. Görevle ilgili olmayan kişiler üzerinde kuvvet kullanılması hâlinde zor kullanma yetkisinden bahsedilemeyeceğinden eylem doğrudan hukuka aykırı olup sınırın aşıp aşılmadığı önemli olmayacaktır<sup>42</sup>. Bu bakımından olayda zor kullanma yetkisinin doğup doğmadığının tespit edilmesi önemli olduğundan, suçun mağduru ancak zor kullanma yetkisinin doğmasına sebebiyet veren ve üzerinde zor kullanılan kişi olabilecektir.

### 3. Eylem

Zor kullanma yetkisinde sınırın aşılması suçunu oluşturan eylem, kişiler üzerinde görevin gerektirdiği ölçünün dışında<sup>43</sup> veya orantısız<sup>44</sup> güç/kuvvet kullanılmasıdır. Ölçünün dışında veya orantısız olan zor kullanımın ne şekilde gerçekleştirileceği yönünde bir sınırlama yapılmadığından serbest hareketli bir suçtur<sup>45</sup>. Bu bağlamda mağdura tekme atma, itip kakma, yaka paça sürükleme, kolundan tutup çekme, yere yatmış mağduru kol ve bacaklarından tutup götürme, cop ile vurma, basınçlı su kullanma zor kullanma yetkisinde sınırın aşılması suçunu oluşturabilecek hareketlerdir<sup>46</sup>. Önemli olan ilerde de ayrıca açıklanacağı üzere yapılan bu eylemlerin zor kullanma yetkisi doğuran somut olay bakımından ölçüsüz ve orantısız olmasıdır. Bu nedenle örneklerin çoğaltılması mümkün olmakla birlikte zor kullanmada sınırın aşılmasına neden olabilecek eylemlerin kasten yaralama suçuna yapılan atıf nedeniyle, mağdur üzerinde “vücuda acı verme”, “sağlığın veya algılama yeteneğinin bozulmasına neden olma” neticelerine sebebiyet vermesi gerekir<sup>47</sup>. Belirtilen neticelerden biri doğmadığında bu suç bağlamında bir zor

<sup>41</sup> Aydın, s. 145.

<sup>42</sup> Artuk/Gökçen/Yenidünya, s. 988.

<sup>43</sup> Koca/Üzülmez, s. 1104.

<sup>44</sup> Aydın, s. 146.

<sup>45</sup> Yaşar/Gökcan/Artuç, s. 7740.

<sup>46</sup> Yaşar/Gökcan/Artuç, s. 7742.

<sup>47</sup> Koca/Üzülmez, s. 1105; Yaşar/Gökcan/Artuç, s. 7743.

kullanmadan da söz edilemeyecektir<sup>48</sup>. Bu nedenle suç neticesi bakımından bir “zarar suçu”dur<sup>49</sup>.

Doktrinde kuvvet kullanmanın vücuda acı veya eza vermeyecek şekilde basit güç kullanma şeklinde işlenmesinin suç teşkil etmeyeceği ifade edilmiştir<sup>50</sup>. Ancak TCK m. 256’da kasten yaralama suçuna yapılan atıfta bir sınırlama belirtilmediğinden TCK m. 86/2’yi de kapsayacak şekilde anlaşılmalıdır. Bu nedenle kanaatimizce, suçun oluşması için eylemin mağdurda en azından basit tıbbi müdahale (BTM) ile giderilebilecek şekilde yaralanmaya neden olunması yeterli kabul edilmelidir. Burada BTM ile ilgili dikkat edilmesi gereken esas mesele BTM ile giderilebilecek yaralamanın, zor kullanma sınırları içinde kalan bir yaralama olup olmadığıdır. Eğer kamu görevlisi tarafından uygulanan kuvvet BTM ile giderilebilecek düzeyde kalmış ve yetkinin sınırları içinde olan bir zor kullanma ise suç oluşmayacaktır. Doktrinde Aslantürk bu hususta şu açıklamalara yer vermiştir: “Sınırı aşmada, (1) yaralama suçu gibi cezalandırılacağına göre suçun niteliğini ve cezasını belirlerken mağdur üzerinde aşan kısım itibarıyla oluşan yaralama derecesi mi? yoksa sınıra kadar olan ve ancak hukuka uygun kabul edilen bölüm de eklenerek meydana gelen sonuç mu? değerlendirilecektir. Doktor, uzman bilirkişilerce bu husus nasıl saptanacaktır. Düzenlemeye uygun olanın, aşan kısım ceza sorumluluğuna esas alınmalı ve tümü itibarıyla değil, hukuka uygun olan bölüm bu toplam sonuçtan ayrılmaya çalışılmalıdır.”<sup>51</sup>. Kanaatimizce sınır aşan kısım BTM ile giderilebilir yaralama oluşturmuşsa TCK m. 86/2’nin uygulanmasına engel bir durum söz konusu değildir. Örneğin toplantı ve gösteri yürüyüşü sırasında zor kullanma yetkisi doğan kolluk kuvvetinin, bedeni kuvvetle müdahale sırasında kişinin kolunu sıkarak bükmesi veya maddi güç kullanarak sert bir tavırla kelepçe takarak bileğinde yüzeysel yaralanmalara sebebiyet vermesi BTM ile giderilebilecek şekilde yaralanma<sup>52</sup> oluşturacaktır. Bu hâllerde de direnişin durumuna göre zor kullanma yetkisinde sınırın aşılması suçundan bahsedilebilecektir.

<sup>48</sup> Yurtcan, Erdener: Ceza Hukuku Özel Hükümler (Sınavlara Hazırlanma Rehberi), 1. Baskı, Aristo Yayınları, İstanbul, 2020, s. 563.

<sup>49</sup> Kıldan/Bahadır, s. 204; Yıldız, s. 179.

<sup>50</sup> Yaşar/Gökcan/Artuç, s. 7742.

<sup>51</sup> Aslantürk, s. 287.

<sup>52</sup> Yumuşak doku yaralanmalarının BTM ile giderilebilecek yaralanmalar olduğuna ilişkin bkz. *Adli Tıp Derneği*, Türk Ceza Kanunu’nda Tanımlanan Yaralama Suçlarının Adli Tıp Açısından Değerlendirilmesi Rehberi, Adli Tıp Uzmanları Derneği-Adli Tıp Kurumu Başkanlığı 2019, s. 9 ve s. 17.

Doktrinde bir görüşe göre suçu oluşturacak güç kullanımı maddi güç yanında manevi güç-manevi zorlama şeklinde de olabilecektir<sup>53</sup>. Ancak bizim de katıldığımız bir başka görüşe göre ise, bu suçta eylem kuvvet kullanmak olduğundan kuvvet fiziki güç, şiddet, zor, cebir olarak anlaşılmalıdır. Bu nedenle kasten yaralama suçunun neticelerine sebebiyet verecek şekilde vücuda yönelik fiziksel güç kullanımı gereklidir ve fiziki güç kullanımı olmayan davranışlar suçu oluşturmamaktadır<sup>54</sup>. Ayrıca doktrinde bu suçun ihmali suretle de işlenebileceği belirtilmiştir. Emrindeki kolluk görevlisinin sınırı aşmasına göz yuman ve engellemesi gerekirken engellemeyen amirin davranışı ihmali nitelikte olacaktır. Bu durumda ortaya çıkacak yaralama neticeleri bakımından TCK m. 88 hükümlerini uygulamak gerekmektedir<sup>55</sup>.

Sınırın aşılması sonucunda kasten yaralama suçuna yapılan atıf nedeniyle, mağdur üzerinde kasten yaralama teşkil eden vücuda acı verilmesi, sağlığın veya algılama yeteneğinin bozulması neticelerinin gerçekleşmesi gerektiğini belirtmiştik. TCK m. 256'da sınırın aşılması hâlinde kasten yaralamaya ilişkin sonuçlar meydana gelebileceği öngörülerek netice olarak ölümün gerçekleşmesi ayrıca düzenlenmemiştir<sup>56</sup>. Aynı şekilde zor kullanma yetkisinin sınırın aşılması hâlinde TCK'da yer alan başka suçların işlenmesi durumunda ne olacağına ilişkin de bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Sınırın aşılması suretiyle yaralama sonucunda ölüm neticesinin meydana gelmesi hâlinde TCK m. 87/ hükmü uygulama alanı bulacaktır. Ancak bunun dışında hukuka uygunluk nedenlerinde sınırın aşılmasına ilişkin genel hükümlerden yola çıkılarak sonuca ulaşılabilecektir. Örneğin zor kullanma yetkisine ilişkin sınırı taksirle aşan ve kişinin ölümüne neden olan kamu görevlisi taksirli öldürmeden (TCK m. 85), kasten aşan kamu görevlisi ise kasten öldürmeden (TCK m. 81) sorumlu olacaktır<sup>57</sup>. Ölüm neticesi dışında başka bir neticenin meydana gelmesi hâlinde de netice ile ihlal edilen ilgili suça ilişkin hükümler uygulanacaktır. Bu bakımdan suçun maddi unsuru yaralama mahiyetindeki hareketler olduğundan, kamu görevlisinin kişiye hakaret etmesi veya kişiyi tehdit etmesi, yani kasten yaralama oluşturmeyen eylemlerde bulunması TCK m. 256'ı oluşturmayacaktır<sup>58</sup>. Yine örneğin icra memurunun zor

<sup>53</sup> Gençtürk, s. 85.

<sup>54</sup> Yıldız, s. 175.

<sup>55</sup> Aydın, s. 149; Yıldız, s. 177.

<sup>56</sup> Gençtürk, s. 145.

<sup>57</sup> Meran, s. 128.

<sup>58</sup> Koca/Üzülmüş, s. 1105. "Zor kullanmaya yetkili bulunan baş komiser sanığın, hakkında yakalama emri olan katılanın oğlunun yerini öğrenmek için karakola getirdikleri katıla-

kullanma yetkisi kapsamında borçluya zor kullanarak kapalı bir zarfı ele geçirmesi ve sonrasında bunu açması hâli hukuka uygun kabul edilebilecekken, zarfı açtıktan sonra içindekinin mektup olduğunu fark etmesine rağmen mektubu okuması sınırın aşılması anlamına gelecektir<sup>59</sup>. Burada TCK m. 256 hükmü uygulanmayacak aşan sınır nedeniyle özel hayatın gizliliğini ihlal veya haberleşmenin gizliliğini ihlal suçundan sorumluluk doğacaktır.

Sonuç olarak suçun oluşmasına neden olabilecek eyleme ilişkin genel hususlar bunlar olmakla birlikte zor kullanma kavramının ve zor kullanmada sınırın hangi hâllerde aşılabileceğinin ayrıca ele alınması gerekmektedir. Bu çerçevede zor kullanma kavramı, zor kullanmada sınırın aşılması kavramı ve kolluk görevlileri açısından zor kullanma yetkisinde sınırın aşılması hususu ayrı başlıklar altında incelenecektir.

#### **a. Zor Kullanma Kavramı**

TCK m. 256’da ilgili suçun başlığı olarak “zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması” kavramına yer verilmiş olsa da madde hükmünde ölçünün dışında “kuvvet kullanılması” ifadesine yer verilmiştir. Bu bağlamda suçu oluşturan eylem sınırı aşan “zor kullanılması” yani gereken ölçünün dışında “kuvvet kullanılması”dır. Bu bakımdan kanun koyucunun kuvvet kullanma kavramından zor kullanmayı anladığını yani iki kavramı eş değer tuttuğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Zor kullanma, aşağıda açıklanacağı üzere en ayrıntılı şekilde PVSK’da düzenlenmiş olmasına rağmen hükümde zor kullanmanın tanımına yer verilmemiştir. Zor kullanmanın Polis Çevik Kuvvet Yönetmeliği’nde<sup>60</sup> tanımlandığı görülmektedir. İlgili Yönetmelik m. 4’e göre zor kullanma; “*kanunsuz toplu hareket haline gelen bir toplumsal olayın etkisiz hale getirilmesi veya önlenmesi veya dağıtılması için; toplu hareketin niteliğine veya dağıtma sırasında meydana gelen cebir ve şiddet veya saldırı veya direnişin dere-*

---

na, sövme biçimindeki eylemin 765 sayılı Yasanın 245. maddesindeki bireyleri kötü davranma suçunu oluşturacağı, 5237 sayılı TCK 256. maddesinde sadece kişilere karşı görevinin gerektirdiği ölçünün dışında kuvvet kullanılması halinin düzenlenmiş olması nedeniyle sanığın eyleminin aynı Yasanın 125/1. maddesine uyan kovuşturulması yakınmaya bağlı olan sövme suçunu oluşturabileceğinin anlaşılması karşısında...” Yargıtay 4. CD, T. 12.12.2007, E. 2006/3830, K. 2007/9125, Aktaran: **Artuk**, M. Emin/**Gökçen**, Ahmet/**Yenidünya**, Caner: Türk Ceza Kanunu Şerhi Madde 234-345, 5. Cilt, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2014, s. 7470.

<sup>59</sup> **Özçelik**, s. 2926. İcra memurunun zor kullanma yetkisinde sınırı aşmasına ilişkin ayrıntılı bilgi için ayrıca bkz. **Özçelik**, s. 2923 vd.

<sup>60</sup> Resmî Gazete Tarihi: 30.12.1982; Resmî Gazete Sayısı: 1791.

*cesine ve gereğine göre kademeli şekilde artan ölçüde bedeni kuvvet, maddi güç ve silah kullanılması halî”dir.*

Doktrine bakıldığında TCK m. 256 anlamında zor kullanma, “*kişilerin kendisine terettüp eden belirli bir yükümlülüğün gereklerine uygun davranmaması halinde, bu yükümlülüğün gereklerine uygun davranmalarının sağlamak amacıyla ve ancak kanunda verilen yetkiye dayalı olarak başvurulabilecek bir yetki*” olarak ifade edilmiştir<sup>61</sup>. Başka bir ifadeyle de kişilerin kendisine ve çevresine zarar vermesini engellemek, kanunlarca konulmuş kuralara uymasını ve temel hak ve hürriyetlerden herkesin eşit şekilde istifade etmesini sağlamak amacıyla yetkili kamu görevlileri tarafından usulüne uygun şekilde kuvvet kullanılması olarak karşılık bulmuştur<sup>62</sup>. Daha kısa şekliyle ise kişi üzerinde fiziki güç, yani şiddet kullanılması olarak tanımlanmış<sup>63</sup>; kötü davranma, mağdurun bedenine zarar verecek davranışlarda bulunma olarak anlaşılabileceği belirtilmiştir<sup>64</sup>. Bütün bunlar yanında zor kullanmanın bir şeyi yaptırmak için maddi veya manevi güç kullanma ya da istenilen hareketin yapılması için fiziki kuvvetle zorlama anlamı taşıyan cebir kavramını da içerdiği ifade edilmiştir<sup>65</sup>.

Kanaatimizce zor kullanma kamu görevlisinin görevini yapmasına engel olmak amacıyla direnen kişiler üzerinde bu direnişi kırmak ve somut olaydaki görevini icra etmek amacıyla bedeni veya maddi güç uygulaması veya kuvvet kullanması olarak ifade edilebilecektir. TCK m. 256 anlamında zor kullanma ise bu amacın sınırlarını aşarak kişiler üzerinde bedeni veya maddi güç kullanımıdır. Kamu görevlisinin bu suç bağlamında zor kullandığının kabul edilmesi için ise zor kullanma yetkisinin var olduğu bir hâlde kişinin direncini kırmak veya görevin icrasını sağlamak amacıyla ancak ölçüsüz şekilde ya da bu amaca ulaşmasına rağmen herhangi bir amaç taşımaksızın bedeni veya maddi güç uygulayarak zor kullanması gerekmektedir. Bu nedenle suç açısından önemli olan hangi durumlarda zor kullanma yetkisinde sınırın aşıldığının kabul edileceğinin belirlenmesidir.

<sup>61</sup> Özgenç, s. 326; Eryılmaz, M. Bedri/Bozlak, Ayhan, “Hukukumuzda Zor ve Silah Kullanma Yetkisi” TBB Dergisi, Sayı 83, 2009, s. 223-278, s. 229. Benzer yönde bir tanım olarak ise zor kullanma; kanuna göre yapılması gerekli bir işlemin yerine getirilmesi sırasında kamu güçlerinin eşya ve kişiler üzerinde dengeli ve kanunlara uygun maddi ve manevi güç kullanmaları şeklinde ifade edilmiştir. Cin, s. 675.

<sup>62</sup> Avcı, s. 86.

<sup>63</sup> Yaşar/Gökcan/Artuç, s. 7742.

<sup>64</sup> Artuk/Gökcen/Yenidünya, s. 984.

<sup>65</sup> Cin, s. 676.

### ***b. Zor Kullanma Yetkisi Kapsamında Kuvvet Kullanılması ve Sınırın Aşılması***

Zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlisinin görevinin gerektirdiği sınırlar içinde kuvvet kullanması, TCK m. 24 kapsamında “*kanun hükmünü icra*” hukuka uygunluk nedenini oluşturmaktadır. Anayasa’da yer alan kişi hak ve hürriyetlerinin ancak kanunla sınırlanabileceği ve ancak kanunla düzenlenebileceği genel ilkesi dikkate alındığında<sup>66</sup> da zor kullanma yetkisi mutlaka kanuna dayanmalıdır<sup>67</sup>. Sonuç olarak da kanuna dayalı bir görevin icrası sırasında gereken ölçüde kuvvet kullanıldığında kişi yaralanmış olsa bile eylem hukuka uygun kabul edilecektir<sup>68</sup>.

Zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suçunun oluşması için; *kullanılan kuvvetin görev kapsamında icra edilmesi, görev gereği icra edilen kuvvetin gereken ölçünün dışında olması ve gereğinden fazla kuvvet kullanımının kasta dayanması gerekmektedir*<sup>69</sup>.

- *Kullanılan kuvvetin görev kapsamında icra edilmesi*, zor kullanma yetkisinin kamu görevlisine kanunla tanınması ve kanunda belirtilen zor kullanma yetkisinin somut olayda doğması anlamına gelmektedir. Yani kişinin uyguladığı kuvvetin görevle nedensellik bağlantısı içinde olması gerekmektedir.

İlk olarak zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlisinin, kuvvet kullandığı esnada bu yetkisi doğmamışsa bu suçun oluştuğundan bahsedilemeyecektir. Bu bakımından kamu görevlisinin zor kullanmaktan başka çaresinin kalmamış olması da gerekmektedir. Bu durum zor kullanmada zorunluluk bulunması olarak da ifade edilmiştir<sup>70</sup>. Örneğin zorla getirme kararı uygulanırken herhangi bir direniş göstermeyen kişiye, kolluk kuvveti tarafından “*tebligat gelmesine rağmen niye duruşmaya gitmedin*” denilerek vurulursa zor kullanma yetkisinin kullanımı gerektirecek bir durum olmadığından TCK m. 256 değil<sup>71</sup> doğrudan TCK m. 86 oluşacaktır. İkinci olarak kullanılan kuvvetin görev kapsamında icra edilip edilmediği kamu görevlisinin tabi olduğu mevzuat hükümlerinde kendisine verilen bir yetkinin olup olmadığı

<sup>66</sup> Özgenç, s. 329, dn. 450. Anayasa md. 13: Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir.

<sup>67</sup> Özgenç, s. 326; Hafizoğulları/Eşitli, s. 102.

<sup>68</sup> Yaşar/Gökcan/Artuç, s. 7743.

<sup>69</sup> Yaşar/Gökcan/Artuç, s. 7741-7742; Ulusoy, s. 129.

<sup>70</sup> Kıldan/Bahadır, s. 200.

<sup>71</sup> Kıldan/Bahadır, s. 207.

dikkate alınarak belirlenecektir. Örneğin zabıta memurlarının ateşli silah kullanma yetkisi bulunmamakta iken orman muhafaza memurlarının şartları oluştuğunda silah kullanma yetkisi bulunmaktadır<sup>72</sup>. Bu bakımdan örneğin zabıta memurunun silah kullanarak birini yaralaması durumunda, yetki olmadığından aşılmasından da söz edilmeyeceğinden eylem yine doğrudan kasten yaralama suçunu oluşturacaktır. Son olarak ise kişi üzerinde kullanılan kuvvet görevden kaynaklanmadığında -kişisel bir nedenden kullanıldığı- TCK m. 256'dan söz etmek mümkün olmayacaktır. Örneğin kolluk kuvvetinin evinin önünde park meselesi yüzünden tartıştığı kişiye yumruk atması TCK m. 256 kapsamına girmeyecektir.

- *Görev gereği icra edilen kuvvetin gereken ölçünün dışında olması*, suçu meydana getiren esas unsurdur. Daha önce belirtildiği üzere zor kullanma görev gereği olduğundan, orantılı ve ölçülü davranılması hâlinde suç oluşmayacaktır. Ancak zor kullanmanın ölçüsü konusunda açık ve net bir sınır belirlenmesi mümkün olmadığı gibi<sup>73</sup> kanunlarda da sınırın açıkça gösterilmesi mümkün değildir<sup>74</sup>. Ancak kuvvet kullanmanın hangi hâllerde ve ne şekilde olacağına ilişkin sınır, kural olarak, kişiye zor kullanma yetkisi veren ilgili kanun hükmüne göre belirlenmekte ve somut olayın gerçekleşme şekli dikkate alınmak suretiyle tespit edilebilmektedir. Genel olarak denilebilir ki zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlisinin zor kullanma yetkisi, bu yetkiyi veren hukuki düzenlemenin amacı ile sınırlıdır. Bu amaca ulaşmayı sağlayan kuvvet, yeterli ve orantılı olacaktır. Somut olayda ölçünün belirlenmesinde yer, zaman ve kişi<sup>75</sup> ve verilen zor kullanma yetkisinin amacı önem taşımaktadır. Özetle de zor kullanma yetkisinin uygulanmasında zor kullanmanın şekli, derecesi, kullanılan araç ve zor kullanma yetkisi doğuran görevin amacı ile mevcut şartlar ve imkanlar arasında bir uygunluk ve orantı bulunmalıdır. Örneğin icra memurunun İcra Kanunundan kaynaklı zor kullanma yetkisi ile korunmak istenen alacak hakkıdır. İcra memurunun borçluyu kelepçelemesi ya da ellerini bağlayarak yaralanmasına sebebiyet verilmesi bu yetkisinin sınırlarını aşma anlamına gelecektir<sup>76</sup>. Bu noktada kolluk görevlileri bakımından da örnek vermek mümkün olmakla birlikte bu husus

<sup>72</sup> Kıldan/Bahadır, s. 210.

<sup>73</sup> Cin, s. 679.

<sup>74</sup> Kıldan/Bahadır, s. 210.

<sup>75</sup> Cin, s. 676.

<sup>76</sup> Bu ve diğer örnekler için bkz. Özçelik, Volkan: "Genel Hacı Yoluyla Takipte İcra Müdürünün Zor Kullanma Yetkisi (İİK M. 80/4)" Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 16, Özel Sayı Prof. Dr. Hakan PEKCANİTEZ'e Armağan, 2014, s. 2909-2952, s. 2924.

aşağıda ayrı bir başlık altında ele alınacağından örnekler ilgili başlık altında aktarılacaktır.

- Son olarak *gereğinden fazla kuvvet kullanımının kasta dayanması* ise manevi unsur başlığında ayrıca belirtileceği üzere, kamu görevlisinin zor kullanırken orantıyı kasten aşması anlamına gelmektedir. Taksirle aşılması hâlinde genel hükümlere başvurulacak, TCK m. 27/1 hükmü uygulanarak sorumluluk belirlenecektir<sup>77</sup>. TCK m. 256'nın gerekçesinde de "...zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlilerinin, kasten yaralama suçuna ilişkin hükümlere göre cezalandırılması gerekmektedir. Ancak, bunun için, emniyet görevlisinin kasten hareket etmesi gerekir. Aksi takdirde, sorunun hukuka uygunluk sebeplerinde sınırın aşılmasına ilişkin hükümler çerçevesinde değerlendirilmesi gerekmektedir." ifadelerine yer verilerek açık bir şekilde kamu görevlisinin kasten hareket etmesi gerektiği belirtilmiştir.

Bütün bu hususların vurgulandığı Yargıtay Ceza Genel Kurulu kararına konu olmuş bir olayda; "İzmir İl Emniyet Müdürlüğü Asayiş Şube Müdürlüğü Ahlak Büro Amirliğinde görevli polis memurlarının uygulama yaptıkları, sanık ...'ın da bu uygulamada **komiser rütbesiyle görevlendirildiği**, bu sırada olay yerinden geçen katılan ve arkadaşına görevlilerce kimlik sorulması ve sokaktan geçemeyeceklerinin söylenmesi üzerine sanıkla katılan arasında tartışma çıktığı,... olayda; katılanın görevli komiser sanık ... tarafından darbedilerek yaralandığı yönündeki aşamalarda önemli değişiklik göstermeyen istikrarlı beyanları, bu beyanlarla örtüşen adli tıp raporu ve tanık ...'ın olay günü sanığın katılanı tekme tokat döverek yere düşürdüğü şeklindeki anlatımı bir bütün hâlinde değerlendirildiğinde; sanık ... ile sanığın meslektaşları olan polis memurlarının katılanın başını polis aracında ve nezaret-hanedeyken kasten sağa sola vurarak kendi kendisini yaraladığı şeklindeki sanığın cezadan kurtulmasına yönelik anlatımlarına itibar edilemeyeceği, sanık ...'ın 2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu'nun 16. maddesinde, polise tanınan, **görevini yaparken direnişle karşılaşması hâlinde, bu direnişi kırmak amacıyla ve kıracak ölçüde zor kullanma yetkisini aşmak suretiyle sahip bulunduğu nüfuzu kötüye kullanarak kulak zarında perforasyona neden olacak ve basit bir tıbbi müdahale ile giderilemeyecek nitelikte katılanı kasten yaralama suçunu işlediği**, bu şekilde kasten yaralama suçunun sübut bulduğu kabul edilmelidir."<sup>78</sup> sonucuna ulaşılmıştır. Bu kararda özellikle kişinin görevli olması, görev sırasında bir direnişle karşı-

<sup>77</sup> Özбек/Doğan/Bacaksız, Ceza Genel Hükümler, s. 307.

<sup>78</sup> Yargıtay CGK, T. 15.11.2018, E. 2018/305, K. 2018/539, Erişim: [www.uyap.gov.tr](http://www.uyap.gov.tr). Erişim Tarihi: 02.12.2024.

laşması gereklilikleri zor kullanma yetkisinde sınırın aşılması suçu bakımından vurgulanan önemli hususlardır.

***c. Kolluk Görevlileri Açısından Zor Kullanma Yetkisinde Sınırın Aşılması***

Zor kullanma yetkisi denildiğinde akla ilk gelen kamu görevlileri, genel kolluk kuvveti olan polis ve jandarma personelidir. Her iki kolluk görevlisine de zor ve silah kullanma yetkisini veren temel düzenleme PVSK'nın “*zor ve silah kullanma yetkisi*” başlıklı 16. maddesidir. Bu hükümde zor kullanmanın hangi hâllerde ve ne şekilde olacağı düzenleme altına alınmıştır. PVSK kapsamında zor ve silah kullanılması konusu bu çalışmanın kapsamını aşacak mahiyette olmakla birlikte, çalışma konusu açısından önemli olması nedeniyle PVSK m. 16 kapsamında zor kullanma yetkisinin genel sınırlarının ve hangi hâllerde bu sınırın aşılabileceğinin belirtilmesi gerekmektedir.

Öncelikle PVSK m. 16/f. 1’de zor kullanma yetkisi; “*polis görevini yaparken direnişle karşılaşması halinde, bu direnişi kırmak amacıyla ve kira-cak ölçüde zor kullanmaya yetkilidir.*” ifadesi ile açık bir şekilde düzenlenmiştir. Bu hüküm dikkate alındığında görevini icra etmek isterken direnişle karşılaşan kolluk görevlisi, artan kuvvet nispetinde bu direnişi kırma amacıyla zor kullanabilecektir. Genel sınır bu şekilde kısaca ifade edilebilecek olmakla birlikte kolluk faaliyetleri temel hak ve özgürlüklerle doğrudan bağlantı içinde olduğundan bireylerin haklarının korunması ve keyfi müdahalelerin önlenmesi için zor kullanma yetkisi kanun koyucu tarafından ayrıntılı düzenlenmek suretiyle çeşitli kurallara ve sıkı şartlara tabi kılınmıştır<sup>79</sup>. İşte zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suçu da bu kurallar ve şartlar dikkate alınarak belirlenmektedir.

PVSK m. 16/f. 2’de “*...direnmenin mahiyetine ve derecesine göre ve direnenleri etkisiz hale getirecek şekilde kademeli olarak artan nispette bedenî kuvvet, maddî güç ve kanunî şartları gerçekleştiğinde silah kullanılabilir.*” şeklinde yer alan düzenleme ile zor kullanmanın sınırı net bir şekilde ortaya konulmamış olsa da zor kullanmanın kademeli bir şekilde artacağı kuralı benimsenmiştir. Bu kademeli artış dikkate alınarak zor kullanma yetkisinin sınırı artan kuvvetle ve sırasıyla; bedeni kuvvet, maddi güç ve silah kullanılması şeklinde olacaktır.

PVSK bedeni kuvveti, *direnen kişilere karşı veya eşya üzerinde doğrudan doğruya kullanılan güç*; maddi gücü ise *direnen kişilere karşı veya eşya üzerinde bedenî kuvvetin dışında kullandığı kelepçe, cop, basınçlı ve/veya*

<sup>79</sup> Avci, s. 87.

boyalı su, göz yaşartıcı gazlar veya tozlar, fizikî engeller, polis köpekleri ve atları ile sair hizmet araçlar kullanılması olarak açıklamıştır (PVSK m. 16/3). Ayrıca kolluk kuvvetinin; *bedenî kuvvet ve maddî güç kullanarak etkisiz hale getiremediği direniş karşısında, bu direnişi kırmak amacıyla ve kırarak ölçüde, silah kullanmaya yetkili olduğu* da düzenleme altına alınmıştır (PVSK m. 16/f. 7/b) Bu düzenlemeler ışığında, bir direnişle karşılaşan kolluk görevlisi öncelikle görevi kapsamında direnişi etkisiz hâle getirmek amacıyla hareket etmeli, bu amacın sağlanması bakımından direnişi etkisiz hâle getirilebilecek düzeyde, *bedeni kuvvet, maddi güç veya silah kullanma*lıdır. Burada belirtilmelidir ki madde başlığı her ne kadar “*zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması*” ise kolluk görevlileri belirli hâllerde zor kullanma yetkisi çerçevesinde ve bu yetkinin kapsam ve sınırları içinde silah da kullanabileceklerinden<sup>80</sup> silah kullanma yetkisinin kasten aşılması durumunda da bu suç oluşacaktır<sup>81</sup>.

Bu noktada PVSK m. 16’da 2007 yılında 5681 sayılı Kanunla yapılan değişiklik gerekçesinin belirtilmesinin faydalı olacağını düşünmekteyiz. Değişikliğin gerekçesinde; “...*zor kullanmanın direnmeyle orantılı olması, aynı nitelik ve derecede değil, direnmeyi etkisiz kılacak ölçüde güç kullanımı ifade etmektedir. Diğer bir ifadeyle zor kullanmada amaç, direnen kişileri etkisiz hale getirmektir. Kullanılacak kuvvetin derecesi, direnmenin ve saldırının derecesine bağlıdır. Direnme ne kadar fazla ise, kullanılacak kuvvetin derecesi de o kadar fazla olacaktır. Polis, etkisiz hale getirme için sahip olduğu metotlara kademeli derecede başvuracak, polisin seçtiği metodun, her zaman, derece olarak direnmeden üstün olması gerekecektir. Aksi takdirde, saldırı ve direncin etkisiz hale gelmesi söz konusu olamayacaktır. Dolayısıyla bu madde kapsamında zor kullanma yetkisi, direnme veya saldırı*

<sup>80</sup> **Özgenç**, s. 331. PVSK m.16/7-b’de “*Bedenî kuvvet ve maddî güç kullanarak etkisiz hale getiremediği direniş karşısında, bu direnişi kırmak amacıyla ve kırarak ölçüde, ...silah kullanmaya yetkilidir.*”. Anayasa Mahkemesi de bir kararında “...*olayın niteliğine göre kullanılan gücün ölçülü olup olmadığı ele alınmalıdır. Hangi direnç seviyesinde ne tür bir kuvvet uygulanacağını kılavuzu olan 2559 sayılı Kanun’un 16. maddesinde yer verilen kademeli olarak artan zor kullanma araçları, ölçülülük incelemesindeki en önemli kıstaslardandır. Zor kullanılması için diğer yöntem ve araçların sonuçsuz kalmış olması gerekir. Zor kullanma, müdahale sırasında karşılaşılan direnci ortadan kaldıracak oranda ve aşamalı biçimde artan bedensel kuvvet, maddi güç, değişik araçlar ile kanuni şartlar gerçekleştiğinde silah kullanmayı içerir.*” ifadelerine yer verilmek suretiyle zor kullanmanın aşamalarına yer verilmiştir. Zor kullanmanın aşamaları hususunda Anayasa Mahkemesi kararı için ayrıca bkz. AYM Şerif Özgür Urfa Kararı Başvuru No: 2018/23384, Karar Tarihi: 6/10/2021, prg. 45-46.

<sup>81</sup> **Yaşar/Gökcan/Artuç**, s. 7742; **Gençtürk**, s. 144.

*rıda kullanılan ile aynı nitelikte zor ve silah kullanılması anlamında yorumlanamaz. Polis, direnme veya saldırıyı defedecek üstünlükte zor veya silah kullanılır.”* ifadelerine yer verilmek suretiyle zor kullanmanın derecesi açıklanmıştır<sup>82</sup>. Gerekçeden anlaşılan, orantının belirlenmesinde direnişe karşı kullanılan kuvvetin Kanunda belirtildiği gibi kademeli olarak artırılıp artırılmadığının önemli olmasının yanında zor kullanmanın derecesini aslında direniş derecesinin belirleyeceğidir. Çünkü zor kullanmanın amacı direnişi sonlandırmak olduğundan direnişi sonlandıracak seviyede bir kuvvet kullanımı orantılı olacaktır. Bu bakımdan direniş olmadan veya sonlandıktan sonra yapılan eylemlerin orantılı olmaktan çıkacağı aşikardır<sup>83</sup>.

Kanunda açık bir şekilde kolluğun zor kullanma yetkisi kapsamında direnmeyi etkisiz kılmak amacıyla kullanacağı araç ve gereç ile kullanacağı zorun derecesini kendisi takdir ve tayin edeceği düzenlenmiştir (PVSK m. 16/5). Bu bağlamda zor kullanma yetkisine ilişkin sınır direnmenin mahiyeti ve derecesine göre belirlenecek, yalnızca direnenleri etkisiz hâle getirecek kuvvet kullanımı orantılı kabul edilecektir. Kolluk kuvvetinin zor kullanmadaki ölçüsü direnişi kırmaya/ortadan kaldırmaya elverişli ve yeterli kuvvet kullanımıdır. Yani kuvvet kullanımı aşamalı, elverişli ve yeterlilik kapsamında değerlendirilmelidir<sup>84</sup>. Bu kapsamda mevcut direncin daha hafif bir yöntem kullanılarak kırılması mümkün olmasına rağmen daha ağır bir kuvvet kullanılmışsa orantılılık ilkesine aykırılık olacaktır<sup>85</sup>. Bu nedenle zor kullanmanın derecesini belirleyen temel kriter direncin mahiyeti ve derecesidir<sup>86</sup>. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesi vermiş olduğu bir kararında kolluk kuvvetlerinin zor kullanımının sınırına ilişkin şu açıklamalara yer vermiştir: “Kolluk görevlileri, görevini yaparken direnişle karşılaşması hâlinde bu direnişi kırmak amacıyla ve direnişi kırarak ölçüde zor kullanmaya yetkilidir... Ancak zor kullanımı yalnızca zorunlu hâllerde başvurulabilecek bir yol olduğu gibi başvurulacak güç, ölçülü ve kademeli olmalıdır.... Direnmenin türüne göre görevin ifası için gerekli kuvvet kullanımı değişebileceği gibi kuvvet kullanımının meşru bir zemine oturması için direnmenin sona ermiş olması, güç kullanımının görevin ifası için zorunlu olması ve yerine getirilmek istenen amaç ile orantılı olması gerekmektedir. Polisin zor kullanma yetkisi bir cezalandırma aracı olmayıp zorunlu sınırın aşılması, işkence ve

<sup>82</sup> Aktaran **Özgenç**, s. 327 dn: 449.

<sup>83</sup> Bu yönde bkz. AYM Şehmus İşik Kararı, Başvuru No: 2016/176, Karar Tarihi: 2/6/2020, prg. 52.

<sup>84</sup> **Hafizoğulları/Eşitli**, s. 104.

<sup>85</sup> **Özbek/Doğan/Bacaksız**, Ceza Genel Hükümler, s. 304.

<sup>86</sup> **Özbek/Doğan/Bacaksız**, Ceza Genel Hükümler, s. 304.

*kötü muamele yasağının ihlali sonucunu doğurabilecektir.”*<sup>87</sup>. Bu bakımdan zor kullanma direnişin mahiyetine göre yapılmalı ve kişiyi cezalandırma veya intikam alma amacı taşımaksızın direnişi kırmak amacıyla ve kıracak ölçüde olmalıdır.

Belirtilmelidir ki PVSK yanında başka düzenlemelerle de kolluğa zor kullanma yetkisi verildiği görülmektedir<sup>88</sup>. Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK) m. 90’a göre kolluk, kişinin yakalanması amacıyla zor kullanma yetkisine sahiptir. Yine CMK m. 168’de olay yerinde alınan tedbirlere aykırı davranan kişilere karşı kolluğun zor kullanabileceği düzenlenmiştir. Aynı şekilde CMK m. 44’e göre usulüne uygun çağrıya uyup gelmeyen tanığın; yine CMK m. 146 ve m.176’da şüpheli ve sanığın kolluk görevlileri tarafından zorla getirilebileceği düzenleme altına alınmıştır. Bu düzenlemelere göre mahkemece zorla getirme kararı verilmesi ya da Cumhuriyet savcısı tarafından zorla getirmenin emredilmesi hâlinde kişinin hazır bulundurulmasını sağlamak amacıyla ve gelmeme yönündeki direncini kırmak amacıyla kolluk zor kullanabilecektir<sup>89</sup>. PVSK ve CMK dışında 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununda da kolluğa zor kullanma yetkisi veren düzenlemelere rastlanılmaktadır. Kanun m. 24’de yer alan “*Topluluk dağılmazsa zor kullanılarak dağıtılır.*” hükmü ile kanuna aykırı bir toplantı ve gösterinin dağıtılması amacıyla zor kullanılacağı belirtilmiştir<sup>90</sup>.

Gerek PVSK ve CMK gerekse de 2911 sayılı Kanunda yer alan bütün düzenlemeler bakımından ortak husus zor kullanmaya “*gerektiğinde ve durumun gerektirdiği ölçüde*” başvurulmasıdır. Bu nedenle karşılaşılan somut durum değerlendirilecek ve kanunlarda yer alan zor kullanma yetkisinin tanındığı amaç dikkate alınarak ölçünün aşıp aşılmadığı belirlenebilecektir. Ölçünün aşıldığı durumda zor kullanma yetkisinde sınırın aşılması suçunun oluştuğu kabul edilecektir. Bu bağlamda PVSK m. 16’ya göre direnişi kırmak amacıyla, CMK m. 44’e göre çağrıya uymayan tanığın getirilmesi amacıyla, CMK m. 90’a göre şüpheli veya sanığın yakalanması amacıyla, 2911

<sup>87</sup> AYM Arif Haldun Soygür Kararı, Başvuru No: 2013/2659, Karar Tarihi: 15/10/2015, prg. 51-54. Benzer yönde, AYM Osman Gökalp Kararı, Başvuru No: 2019/7312, Karar Tarihi: 3/2/2022, prg. 30-31.

<sup>88</sup> Ceza Muhakemesi Kanunu başta olmak kolluğa zor kullanma yetkisi veren düzenlemeler ve kolluğun yetkileri için ayrıntılı bilgi için ayrıca bkz. **Eryılmaz/Bozlak**, s. 230 vd.

<sup>89</sup> **Özgenç**, s. 326.

<sup>90</sup> Toplantı ve gösteri sırasında zor kullanılmasına ilişkin düzenlemeler ve zor kullanmanın sınırı için bkz. **Zabunoğlu**, H. Gökçe: “AİHM Kararlarında Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hakkı ve Kolluğun Zor Kullanma Yetkisi”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 66, Sayı 3, 2017, s. 627-658, s. 642 vd.

sayılı Kanun m. 24'e göre toplantı ve gösteriyi dağıtma amacıyla zor kullanılabilecektir. Bu nedenle verilen zor kullanma yetkisinin hangi amaçla tanındığı kullanılacak kuvvetin sınırının belirlenmesi bakımından önemlidir. Bu amaç dışında ve bu amaçlara ulaştıktan sonra kişiler üzerinde zor kullanılması yetkinin aşılması anlamına gelecektir. Örneğin zorla getirme kararının icrası sırasında direnen şüpheliyi kolundan tutularak zorla getirilmeye çalışılması görevin ifası kapsamında ölçülü olduğundan hukuka uygun sayılacakken, görevini icra ederken direnişin kırılması amacı dışında şüpheliyi tokatlayan, saçlarından tutup çeken kamu görevlisi kasten zor kullanma yetkisinin gerektirdiği ölçünün sınırlarını aştığından TCK m. 256'da düzenlenen suç işlemiştir<sup>91</sup>. Yine örneğin uyarılara rağmen oturma eylemine devam eden ve karayolu trafiğini kapatan kasaba sakinlerini mevcut şartlarda sadece tutup yolun dışına çıkararak dağıtmak ve yolun trafik güvenliğini sağlamak mümkünken aktif direnişleri olmayan bu kişileri copleyarak veya gaz kullanarak yaralamak görevinin gerektirdiği ölçünün dışında kuvvet kullanmaktır<sup>92</sup>. TCK m. 256'nın gerekçesinde verilen bir örneğe göre, gerekli soruşturma işlemlerinin yapılabilmesi için kolluk görevlilerinin görevinin gereği olan ve mevzuattan kaynaklı talimatlarına uygun davranmakla yükümlü olan kişi, bu yükümlülüğe aykırı davrandığında yani direndiğinde zor kullanılarak hâkim veya savcı huzuruna çıkarılabilecek olmakla birlikte kişiye karşı kullanılan zor, suç şüphesi altındaki kişinin huzura çıkmama konusundaki direncini kırarak ölçünün dışında olmamalıdır. Yine aynı yönde hukuka aykırı gösteri yürüyüşü yapan kişilerin dağılmasını sağlamaya yetecek ölçünün dışında kuvvet kullanılmışsa ya da kişiler kolluk görevlilerine dağılmamanın ötesinde karşı bir saldırıda bulunmamışsa bu kişilerin yaralanmasına neden olacak şekilde zor ve silah kullanılması hâlinde eylemin hukuka uygunluğundan söz edilemeyeceği ve kamu görevlilerinin cezalandırılması gerekeceği gerekçede ifade edilmiştir. Yargıtay da vermiş olduğu kararlarında şu eylemleri zor kullanma yetkisinde sınırın aşılması olarak değerlendirmiştir: *jandarma karakol komutanının mağdurları beton zemine su dökerek ıslatması, trafik polislerinin trafik denetiminde durdurdıkları kişileri tartaklamaları, kolluk görevlisinin mağdurun kulaklarını çekerek yanaklarına vurması, jandarma astsubayın yakaladığı kişiyi kaçmaya çalışması üzerine elindeki telsizle çenesine vurması*<sup>93</sup>.

<sup>91</sup> Artuk/Gökçen/Yenidünya, s. 985; Yaşar/Gökçen/Artuç, s. 7742; Tekin, Abdurrahman: "Polisin Zor Kullanma Yetkisi", Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 7, Sayı 27, 2017, s. 27-58, s. 48.

<sup>92</sup> Hafizoğulları/Eşitli, s. 104.

<sup>93</sup> Aktaran: Aydın, s. 148.

Anayasa Mahkemesi de bir kararında, trafik kuralı ihlali nedeniyle durdurulan kişinin polisler karşısında fiili bir harekette bulunmadan yalnızca hakaret etmesi ve evrak göstermeme eylemlerinde bulunması sonucunda polisler tarafından yere yatırılmasını ve kolları arkaya bükülmek suretiyle kelepçelenmesini, yere yattığı sırada da tekmelenmesini orantılı bulmamış, zor kullanma yetkisinde sınırın aşıldığını kabul etmiştir<sup>94</sup>. Anayasa Mahkemesi kararına konu olan bir başka olayda akşam saatlerinde, aralarında sopalı ve döner bıçaklı kişilerin bulunduğu 30-40 kişilik iki grup arasında çıkan kavgada, polisin uyarılarına aldırış edilmemesi üzerine, bedensel kuvvet, kalkan ve biber gazı kullanılarak müdahale edilmiştir. Bu müdahale sırasında, kavganın tarafı olmayan iki polis memuru ve başvuru ile başka bir kişi de yaralanmıştır. Anayasa Mahkemesi olayda; kolluk görevlilerinden kontrollü hareket etmesi ve müdahaleyi gerektiren durumu yaratan kişiler dışındakilerin müdahaleden etkilenmemesi için gerekli tedbirleri almasının beklenebileceği ancak müdahalenin oluşturduğu kargaşa ve panik ortamında bu tedbirlerin kolluk görevlileri tarafından her zaman mutlak olarak uygulanmasının zorluğunun da dikkate alınması gerektiği, onlarca kişinin birbirine girdiği, bazılarının yaralandığı ve bir işyerine zarar verildiği, polisin tüm uyarılarına rağmen dağılmayıp, polise taş ve sopalarla saldırıda bulunulan somut olaydaki çok kişinin içinde yer aldığı kavgada sokaktan geçerken şiddete maruz kaldığını öne süren başvuruçunun kavganın tarafları arasında bulunup bulunmadığının kolluk tarafından ayırt edilmesinin güç olduğunu ve gerek polislerdeki gerekse başvuruçudaki yaraların basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek ölçüde hafif olması ile olayın meydana geldiği saat ve olayın gelişim süreci, savunma tüfeği marifetiyle kullanılan gücün ölçülü olduğunu kabul etmiştir<sup>95</sup>.

Zor kullanmada orantının sağlanması ve sınırın aşılması için kişi etkisiz hâle getirildikten sonra zor kullanma sona erdirilmelidir. Örneğin yakalama yetkisini kullanan kolluk görevlisinin kişiyi yakaladıktan sonra gerekli ise kelepçe kullanması ölçülü kabul edilebilecekken kelepçe kullanılarak yakalanan ve direnişi kırılan kişiye sonrasında cebir uygulanması ya da yakalama teşkil eden eylemlerde bulunulması zor kullanmada sınırın aşılması anlamında gelebilecektir. Bu nedenle zor kullanan kolluk, zor kullanmanın her kademesinde karşı tarafı etkisiz hâle getirip getirmediğini kontrol etmeli ve kişi hangi aşamada etkisiz hâle getirilmiş ise zor kullanma derhâl sona erdirilmelidir<sup>96</sup>.

<sup>94</sup> AYM Arif Haldun Soygür Kararı, prg. 51-54 ve 60-64.

<sup>95</sup> AYM Şehmus İşik Kararı, prg. 52 ve prg. 54.-60

<sup>96</sup> Eryılmaz/Bozlak, s. 229.

Belirtilmelidir ki zor kullanmanın görev kapsamında icra edilmesi koşulunda da açıklandığı gibi zor kullanma yetkisinde sınırın aşıldığının kabul edilmesi için, evleviyetle zor kullanma yetkisinin doğduğu bir hâlin mevcut olması gerekmektedir. Yani hükmün uygulanabilmesi için kamu görevlisinin görevini yaptığı sırada kişilere karşı görevin gerektirdiği ölçüyü aşarak kuvvet kullanması gerekir<sup>97</sup>. Eğer kolluk görevlisi görevli olmadığı veya görevli sayılamayacağı olayda kuvvet kullanmışsa bu suç oluşmayacaktır<sup>98</sup>. Kolluk görevlisi zor kullanma yetkisine sahip bir kamu görevlisi olsa bile somut olayda zor kullanma yetkisinin şartları oluşmadan zor kullanmışsa yani kasten yaralama teşkil eden fiilleri gerçekleştirmişse kasten yaralama suçundan sorumlu olması gerekecektir<sup>99</sup>. Bu nedenle bu suç bağlamında genel yetki yeterli değildir. Mutlaka somut olayda bu yetkinin doğması gerekmektedir. *Koca ve Üzülmüş*'e göre zor kullanma yetkisine genel olarak sahip olan jandarma, polis gibi kamu görevlilerinin her olay bakımından değil zor kullanma yetkisinin verildiği bir olayda gerekmemesine rağmen zor kullanılması veya gerekenin üzerinde zor kullanılması hâlinde de bu suç oluşacaktır<sup>100</sup>. Yazarlara göre kamu görevlisine somut olayda zor kullanma yetkisinin tanındığı ve fakat bu yetkinin kullanılması için gerekli şartlar oluşmadığı hâllerde de bu suçun oluştuğunu kabul etmek gerekir<sup>101</sup>. Ancak kanaatimizce zor kullanma yetkisinin gerekmediği yani oluşmadığı bir olayda genel itibarıyla bu yetkinin doğabileceğinin kabulünden hareketle bu suçun oluştuğunu kabul etmek mümkün değildir. Zor kullanma yetkisini doğuracak bir olayda zor kullanma yetkisi doğmamışsa bu suç oluşmaz<sup>102</sup>. Örneğin toplantı ve

<sup>97</sup> **Avcı**, s. 88.

<sup>98</sup> **Yaşar/Gökcan/Artuç**, s. 7741.

<sup>99</sup> **Soyaslan**, s. 734; **Koca/Üzülmüş**, s. 1104.

<sup>100</sup> **Koca/Üzülmüş**, s. 1104.

<sup>101</sup> **Koca/Üzülmüş**, s. 1105; Yazarlara göre “*Örneğin; yakalanan bir şüpheli, gerekli soruşturma işlemlerinin yapılabilmesi için emniyet görevlilerinin görevinin gereği olarak ve mevzuattan kaynaklanan talimatlarına uygun davranmak yükümlülüğü altındadır. Şüphelinin bu yükümlülükler aykırı davranması halinde emniyet görevlilerinin zor kullanarak bu kişiyi hâkim savcı huzuruna çıkarma yetkileri vardır... kolluk bu kişiyi doğrudan zor kullanarak ilgili merciiler önüne götürmeye kalktığında da bu suçun oluştuğunu kabul etmek gerekir.*”.

<sup>102</sup> Benzer yönde bir Yargıtay kararında da şu şekilde ifadelere yer verilmiştir: “...park içerisinde yaşanan arbede sonrası nöbetçi Cumhuriyet savcısına verilen bilgi ve alınan talimat ile hakkında gözaltı kararı verilen katılan ...'nın, o gece polis merkezine getirildiğinde nezarethane kendisine zarar veren bir başka şahsın bulunması ve başka bir nezarethane bulunmamasından dolayı maddi ve fiziki koşulların elverişsizliği sebebiyle ve hemen öncesinde polis memurları ile aralarında yaşanan olaydan ötürü gergin olması nedeniyle kendisine ve başkasına zarar vermemesi amacıyla kalorifer peteğine, kısa süre kelepçelendiği anlaşılmıştır. Katılan ...'nın karakoldaki işlemler sürerken, görevli

gösteri yürüyüşünü dağıtmak maksadıyla giden zor kullanma yetkisine sahip kolluk görevlisinin toplantı ve gösteri sırasında zor kullanma yetkisi ilgili kanuna göre doğmaktadır. Ancak somut olayda kolluğun çağrısına uyan ve zor kullanılmasına gerek kalmadan gösteriyi dağıtan kişilerden birine elindeki copla vuran kamu görevlisi kanaatimizce kasten yaralama suçunu işlemiş olacaktır. Zira burada zor kullanma yetkisi doğmadığı gibi yetkinin aşılması da söz konusu olmayacaktır. Kaldı ki TCK m. 256 zor kullanma yetkisinde aşılması suçunu düzenlemektedir.

Son olarak zor kullanma yetkisinde görevin gerektirdiği ölçünün dışında zor kullanılıp kullanılmadığı somut olaya göre değerlendirilecek ve her olayda kullanılan kuvvetin gerekenden fazla olup olmadığı hâkim tarafından belirlenecektir<sup>103</sup>.

Yargıtay zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlisinin sınırı aşıp aşmadığını belirlerken, eğer çelişkili bir durum mevcut ise “*şüpheden sanık yararlanır*” ilkesini uygulamaktadır<sup>104</sup>. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun kararına<sup>105</sup> konu bir olayda “...katılanın birlikte yaşadığı bayanın oğlu olan tanık ... tarafından hakaret ve tehdit edildiğinden bahisle şikâyetçi olmak için ... Polis Karakoluna gittikten bir süre sonra babası olan katılanı merak eden tanık...’ün akrabası olan tanık Aslı ile birlikte karakola gittiğinde sanık ...’ın tanık...’e karakolun dışında beklemesini söylediği, sanık ...’ın

---

polis memurlarının zor kullanmalarını gerektirecek herhangi bir eylemin bulunmadığı, kendisine zarar vermesini ve kaçmasını engellemek amacıyla 22 dakika gibi kısa bir sürede kolundan kalorifere kelepçelendiği, bu süreçte oturmasının sağlanıp ihtiyaçlarının karşılandığı belirlenmekle eylemin sistematik ve belli bir süreçte, maddi ve manevi bütünlüğe acı verme kastıyla işlenmediği anlaşılmıştır. Bu nedenle adı geçen sanıkların eyleminin işkence suçunu oluşturmadığı gibi o sırada polislerce zor kullanma eyleminin bulunmaması nedeniyle bu yetkinin kullanılmasında sınırın aşılması suçunun da oluşmayacağı görülmüştür.” Yargıtay 8. CD, T. 26.112.2023, E. 2021/4406, K. 2023/10718. Erişim: [www.uyap.gov.tr](http://www.uyap.gov.tr). Erişim Tarihi: 02.12.2024.

<sup>103</sup> Yaşar/Gökcan/Artuç, s. 7742; Artuk/Gökcen/Yenidünya, s. 985; Koca/Üzülmez, s. 1105.

<sup>104</sup> “Dosya kapsamına göre bir hırsızlık soruşturması nedeniyle gözaltında bulunduğu sürede bacak ve sırtından 2 gün iş ve güçten kalacak şekilde yaralandığı sabit ise de; mağdura yönelik eylemin kolluk görevlisi sanıklar tarafından gerçekleştirildiğine dair aşamada tutarlılık göstermeyen ve başkaca bir delille de doğrulanmayan mağdurun çelişkili anlatımları dışında her türlü kuşkudan uzak kesin ve inandırıcı kanıt bulunmadığı gözetilmeden, yazılı biçimde mahkumiyet kurulması...” Yargıtay 8. CD, E. 2007/1315 K. 2007/5266, 04.07.2007 Aktaran: Artuk/Gökcen/Yenidünya, Ceza Hukuku Şerhi, s. 7469. Benzer yönde Yargıtay 5. CD, T. 27.4.2016, E. 2014/991, K. 2016/4294. Erişim: [www.uyap.gov.tr](http://www.uyap.gov.tr). Erişim Tarihi: 02.12.2024.

<sup>105</sup> Yargıtay CGK, T. 4.10.2022, E. 2022/411, K. 2022/601. Erişim: [www.uyap.gov.tr](http://www.uyap.gov.tr). Erişim Tarihi: 02.12.2024.

*karakoldan çıkmak istemeyen tanık...’ü dışarıya çıkarmaya çalıştığını gören katılanın, bulunduğu odadan çıkararak sanık ...’ın arkasından kolunu boynuna sararak onu çekmek suretiyle engellemeye çalıştığı, bunun üzerine diğer polis memurları olan sanık ... ve inceleme dışı sanık ...’ın katılanı tuttukları, her üç polis memurunun katılana kelepçe takmaya çalıştıkları, katılanın ise direndiği, bu esnada katılanın sanıklar ile inceleme dışı sanık ... tarafından darp edildiği iddia edilen olayda; ...YCGK delilleri değerlendirerek, temyize tabi sanıkların inceleme dışı sanığın eylemine iştirak ettiklerine dair her türlü şüpheden uzak kesin ve inandırıcı delil bulunmadığından ve iddianın şüphede kalması ve bu şüphenin de sanıklar lehine yorumlanması gerektiğinden, sanıkların katılana yönelik eylemlerinin sabit olmadığına kabul edilmesini belirterek, Yerel Mahkemenin direnme kararına konu hükümlerinin onanmasına karar...” vermek suretiyle şüpheden sanık yararlanır ilkesi uygulanmıştır.*

Sonuç olarak zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılp aşılmadığı zor kullanma yetkisi veren düzenlemeler ışığında somut olayda dikkate alınmak suretiyle belirlenecek ve kişi maddenin atfıyla kasten yaralama suçundan cezalandırılacaktır.

#### 4. Manevi Unsur

Zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suçu kasten işlenebilen bir suçtur. Burada zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlisi görevinin gerektirdiği ölçünün dışında kötü muamelede bulunduğunu bilmeli ve istemelidir<sup>106</sup>. Keza hükmün gerekçesinde de failin kasten hareket etmesi gerektiği açıkça ifade edilmiştir. Örneğin direnişle karşılaşılacak bir durumda direniş usulüne uygun durdurulduktan ve mağdur kelepçelendikten sonra kasten mağdura tekme atılması bu suçu oluşturacaktır<sup>107</sup>. Yani kamu görevlisi sınırı bilerek ve isteyerek aşmalıdır. Kelepçenin çok sıkılması sonucunda mağdurun bileğinde yaralanmaya neden olunması hâlinde neticeye taksirle neden olduğu için bu suç değil taksirle yaralama suçundan sorumluluk doğacaktır.

Suç olası kastla da işlenebilir<sup>108</sup>. Örneğin yukarıda örnekte kelepçe taktığı kişinin kelepçesinden tutularak çekiştirilmesi hâlinde kolunda yaralanmaya neden olunursa suç olası kastla işlenmiş olacaktır.

<sup>106</sup> Artuk/Gökçen/Yenidünya, s. 989; Yaşar/Gökçen/Artuç, s. 7744; Kıldan/Bahadır, s. 211; Yıldız, s. 181.

<sup>107</sup> Benzer örnek için bkz. Yaşar/Gökçen/Artuç, s. 7742.

<sup>108</sup> Artuk/Gökçen/Yenidünya, s. 989. TCK m. 21’in gerekçesine göre de kasten işlenebilen suçlar olası kast ile de işlenebilecek olup yalnızca düzenlemesinde “bilerek” bildirgi

Suçun oluşması bakımından zor kullanan kamu görevlisinin görevinin gereği olan zor kullanmanın amacının sınırlarını aşmış olması gerekmektedir. Bu bağlamda zor kullanan kamu görevlisinin amacının ne olduğu suçun oluşması bakımından önemli değildir. Yani özel kastı aranmaz, genel kast yeterlidir<sup>109</sup>. Direnişi kırma amacı taşıyan ama orantılı olmayan bir zor kullanımı gibi direnişi kırdıktan sonra herhangi bir amacı olmaksızın örneğin kelepçelenen kişiye tekme atılması hâli de TCK m. 256'yı oluşturacaktır.

Sonuç olarak gerekçede de belirtildiği üzere failin uyguladığı kuvvet gereken fazla olduğunda TCK m. 27/f. 1 hükmü gündeme gelmekte<sup>110</sup> ancak kasten aşılması söz konusu ise TCK m. 256 kapsamında zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suçu oluşmaktadır.

## 5. Suçun Özel Görünüş Şekilleri

### a. Teşebbüs

Suçun özel görünüş şekillerinden ilk olarak teşebbüse baktığımızda kural olarak zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlisinin sınırı aşacağına ilişkin kastını ortaya koyması ve elinde olmayan sebeplerle tamamlayamaması hâlinde suç teşebbüste kalacaktır.

Zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suçunda teşebbüs açısından önemli olan husus; bu suç ölçüsüz zor kullanılmasını düzenleyen bir suç olduğu için, gerekli ve orantılı olan kuvvet kullanmanın bu suça teşebbüs anlamına gelmeyeceği ve hukuka uygunluk sınırı içinde kabul edileceğidir. Yani hukuka uygun olan zor, icra hareketlerine başlama olarak kabul edilemeyecektir. Bu bağlamda bu suç sınırın aşılması ile oluşacağından, somut olay sırasında da sınırın aşıp aşılmadığı ancak kamu görevlisinin belirli icra hareketlerinden sonra ortaya çıkacaktır. Bu nedenle bu suç ani hareketli bir

---

hâlde” “bilmesine rağmen” gibi ifadelerle yer verilen suçlar olası kast ile işlenemez. Zor kullanma yetkisinde sınırın aşılması suçunun düzenlenmesinde olası kast ile işlenmesine engel olan bir ifade yer almamaktadır.

<sup>109</sup> **Avci**, s. 99.

<sup>110</sup> “KTÜ Jandarma Karakol Komutanı olarak görev yapan sanığın, kanun ve yönetmeliklerden kaynaklanan zor kullanma yetkisini kullanarak izinsiz gösteri yapan ve tüm uyarılara rağmen rektörlük binasına girmeye çalışan grubu dağıtmak istediği sırası, grupta yer alan katılanın yaralanmasına sebep olduğunun aşılması karşısında, sanığın kasten hareket edip etmediği ve TCK 27/1. maddesinin uygulanma koşullarının oluşup oluşmadığı tartışılmadan yazılı şekilde hüküm kurulması...” Yargıtay 4. CD, T. 06.03.2013, E. 2011/4970, K. 2013/6171, Aktaran: **Artuk/Gökçen/Yenidünya**, Ceza Hukuku Şerhi, s. 7465.

suçtur<sup>111</sup> ve kanaatimizce bu suça teşebbüs mümkün değildir<sup>112</sup>. Ancak istisnai örneklerin olabileceğini de belirtmek gerekir. Örneğin kişinin direncinin kırmak için orantılı şekilde zor kullanan ve kişiyi kelepçeleleyen kolluk görevlisine kişinin direnci kırdıktan sonra kişiye cop ile vurmak isterken engel olunursa ya da mağdurun kaçınma hareketi ile netice gerçekleşmezse zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suçuna teşebbüsün gerçekleştiği kabul edilebilecektir.

### ***b. İştirak***

TCK m. 256 fail başlığında belirtildiği gibi özgü bir suçtur. Özgü bir suç olması nedeniyle TCK m. 40 gereğince bu suçun faili ancak zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlileri olabilir. Genel kural dikkate alındığında da bu suçların işlenişine iştirak eden diğer kişiler azmettiren veya yardım eden olarak sorumlu tutulacaktır. Bir emrin icrası kapsamında gerçekleştirilen kuvvet kullanımında sınırın aşılması hâlinde ise emri veren kişiler, kuvvet kullanma yetkisine sahip değillerse, yukarı belirtildiği gibi, azmettiren veya yardım eden sıfatıyla suça iştirak etmiş kabul edilecektir.

### ***c. İçtima***

İçtima açısından baktığımızda, öncelikle zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suçunun, kasten yaralama suçunun özel bir şekli olduğunu ve ayrıca kasten yaralama suçu ile aralarında özel norm-genel norm ilişkisi bulunduğunu söylemek mümkündür. Çünkü bu suç aslında zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlisinin görevinin gerektirdiği ölçünün dışında kişiye uygulamış olduğu kasten yaralama eylemini cezalandırmaktadır. Keza suçun cezasının kasten yaralama suçuna atıf yapılarak belirlenmesi bu kanaati desteklemektedir.

Suçun cebir suçu arasındaki içtima ilişkisine de değinmek gerekmektedir. Keza zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlisi çoğunlukla kişilerin bir şey yapması veya yapmaması için zor kullanmaktadır. Zor kullanma yetkisinde sınırın aşılması suçu cebir suçuna göre özel norm olduğundan cebir suçu değil zor kullanma yetkisinde sınırın aşılması suçu olacaktır<sup>113</sup>. Ancak burada zor kullanma yetkisine sahip bulunmayan kamu görevlisi dışında bir kimsenin cebir oluşturan eyleminin, zor kullanma yetkisine sahip kamu

<sup>111</sup> **Hafizoğulları/Özen**, Devlete ve Millete Karşı Suçlar, s. 78.

<sup>112</sup> **Hafizoğulları/Özen**, Devlete ve Millete Karşı Suçlar, s. 78; **Hafizoğulları/Eşitli**, s. 105. Aynı yönde **Meran**, s. 128; aksi yönde; **Yıldız**, s. 180.

<sup>113</sup> **Yıldız**, s. 192.

görevlisinin eyleminden daha fazla cezalandırılacağına dikkat çekmek gerekir<sup>114</sup>. Çünkü TCK m. 108'e göre cebir suçunun cezası kasten yaralama suçundan verilecek cezanın üçte birinden yarısına kadar arttırılarak verilecektir. Burada ortaya çıkan durum TCK m. 256'nın sorunlu bir yönünü oluşturmaktadır<sup>115</sup>.

Kanaatimizce bu suç sırasında uygulanan kuvvet cebir suçunda olduğu gibi kişiye bir şey yaptırmak veya yaptırmamak amacı da taşıyabileceğinden kasten yaralama suçu yerine cebir suçunun oluşması da muhtemeldir. Bu hâllerde aslında cebir suçu anlamında bir zor kullanma söz konusu olmakla birlikte kişi daha az cezalandırılmaktadır. Bu bağlamda suç tipinde cebir suçuna atıf yapılmasının daha uygun olabileceği söylenebilecekken, bu durumda da herhangi bir amaç taşımayan yetkinin aşılması hâlleri cezasız kalması sonucunu doğacaktır. Keza cebir suçuna atıf yapılması ikinci bir atıfla kasten yaralama suçunu uygulanması gerekeceğinden iki aşamalı atfa neden olacaktır. Sonuç olarak suçun kasten yaralama ve cebir suçu ile arasında meydana gelen ilişkinin çözümü bakımından aşağıda ifade edileceği üzere bu suçun cezasının atıf yöntemi ile değil münhasıran belirlenmesinin daha uygun bir yöntem olacağı görüşünde olduğumuzu ifade etmek isteriz.

Madde metninde “...*kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır.*” ifadesi ile kasten yaralama suçuna yapılan atıf iki suç arasında önemli bir ilişki doğurmaktadır. Lafzi yorum yapıldığında kanun koyucunun yaralamaya ilişkin bütün hükümleri atıf kapsamına almak istediği anlaşılmaktadır. Çünkü kanun koyucu “*kasten yaralama suçunun cezası ile cezalandırılır*” ifadesine yer vermek yerine kasten yaralama suçuna ilişkin “*hükümlerin*” uygulanacağını belirtmiştir. Bu bağlamda atıf, kasten yaralama suçuna ilişkin TCK'da yer alan bütün hükümleri içine almaktadır. İçtima bakımından, kasten yaralama suçuyla ilgili önemli hükümlerden biri ise zincirleme suç düzenlemesinde yer alan TCK m. 43/3 hükmüdür. TCK m. 43/3 gereğince zincirleme suç hükümleri kasten yaralama suçunda uygulanmaz. Yani bir kararının icrası kapsamında, değişik zamanlarda bir kişiye karşı birden fazla kez veya birden fazla kişiye karşı tek bir fiille suç işlenmesi hâlinde her bir eylem bakımından veya her bir kişi bakımından ayrı ayrı cezalandırmak gerekecektir. Kanaatimizce atıf TCK'da kasten yaralamaya ilişkin bütün hükümleri kapsadığından ve TCK m. 43 de kasten yaralamaya ilişkin bir

<sup>114</sup> Çünkü TCK m. 108'e göre “*Bir şeyi yapması veya yapmaması ya da kendisinin yapmasına müsaade etmesi için bir kişiye karşı cebir kullanılması halinde, kasten yaralama suçundan verilecek ceza üçte birinden yarısına kadar arttırılarak hükmolunur.*”.

<sup>115</sup> Yıldız, s. 193.

hüküm olduğundan zor kullanma yetkisinde sınırın aşılması suçunda da zincirleme suç hükümleri uygulanmayacaktır<sup>116</sup>. Bu hüküm bağlamında tek bir eylemle özellikle birden fazla kişiye karşı zor kullanma yetkisinde sınırın aşılması hâlinde ne yapılacağının belirlenmesi gerekir. Örneğin ölçüsüz bir şekilde zor kullanmada sınırı aşarak topluluğa basınçlı su veya göz yaşartıcı gaz sıkılması hâlinde bir eylemle birden fazla kişiye karşı zor kullanma söz konusu olacaktır ve her bir mağdur bakımından ayrı ayrı cezaya hükmolunması gerekecektir<sup>117</sup>. Burada kanunilik ilkesi ve kıyas yasağı akla gelecektir. Çünkü TCK m. 43/3 hükmünde zor kullanma yetkisinde sınırın aşılması suçuna yer verilmemiştir. Ancak bu suç ile yargılanan kişi hakkında en nihayetinde maddede yer alan atıf nedeniyle kasten yaralama suçundan hüküm verilecektir. Bu bakımından gerek kanunilik ilkesine gerekse kıyas yasağına aykırı bir durum oluşmayacaktır.

İçtima konusunda belirtilmesi gereken bir diğer mesele ise zor kullanma sırasında kasten yaralama dışında başka eylemlerin gerçekleştirilmesidir. Suçta eylem kuvvet kullanılması olduğu için, bunun dışında kalan eylemler suçun unsuru olmadığından; yukarıda da belirtildiği gibi hakaret, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma, tehdit vb. suçlara vücut veren eylemler gerçek içtima hükümleri gereğince cezalandırılacaktır<sup>118</sup>. Örneğin kişiye zor kullanıp etkisiz hâle getiren failin mağdurun gözlüğünü yere atıp kırması ayrıca mala zarar verme suçunu oluşturacaktır. Yine zor kullanma sırasında kişiye hakaret içeren ifadeler kullanılıyorsa ayrıca hakaret suçu oluşacaktır<sup>119</sup>.

<sup>116</sup> Aynı yönde **Artuk/Gökçen/Yenidünya**, s. 990.

<sup>117</sup> Aynı yönde **Meran**, s. 129; **Hafizoğulları/Eşitli**, s. 105.

<sup>118</sup> **Avcı**, s. 100; **Aydın**, s. 156; **Yaşar/Gökçen/Artuç**, s. 7744; **Yıldız**, s. 192.

<sup>119</sup> Zor kullanma yetkisinde sınırın aşılması sırasında ayrıca oluşan hakaret suçundan cezalandırmaya ilişkin bkz. "...katılanın polis merkezine gitmek istememesi üzerine sanık ..'ün katılanı kolundan tutarak polis aracına bindirmeye çalıştığı, katılana "Bin lan, şerefsiz" şeklinde sözler söyledikten sonra araca binmemek için direnen katılanın sağ bacak alt kısmına tekme ile vurduğu...katılana tekme atarak yaraladığı yönündeki tanık ...'ün anlatımları, olay sırasında asabi davranışlar sergileyen sanığın katılana hakaret ettiği yönündeki tanık ...'nin ifadesi ile sanığın Cumhuriyet savcılığında verdiği ifadesi sırasında "Yere birlikte düştükleri sırada ayağının katılanın ayağına çarptığı" yönündeki savunması birlikte değerlendirildiğinde; görevli polis memuru ...'ün 2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu'nun 16. maddesinde, polise tanınan, görevini yaparken direnişle karşılaşması hâlinde, bu direnişi kırmak amacıyla ve kıracak ölçüde zor kullanma yetkisini aşacak ve katılanın vücudunda yaşamsal fonksiyonlara ağır derecede etkili olacak tibia ve fibula kırıklarına neden olacak şekilde yaralama eyleminin, sahip bulunduğu nüfuzu kötüye kullanarak katılanı kasten yaralama suçuna sebebiyet verdiği, bu şekilde sanığın hakaret ve kasten yaralama suçlarının sübut bulduğu.." (Yargıtay CGK, T. 15.11.2018, E. 2017/408, K. 2018/538. Erişim: www. uyap.gov.tr, Erişim Ta-

### C. Suçun Soruşturulması ve Yaptırımı

Kural olarak suçlar re'sen soruşturulur ve kovuşturulur. İstisnasını ise şikayete tabi suçlar oluşturur<sup>120</sup>. Zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suçuna ilişkin düzenlemeye baktığımızda suçun takibinin şikayete bağlı olduğuna dair bir ifadeye yer verilmediği görülmektedir. Bu bakımdan suçun şikayete tabi bir suç olmadığı söylenebilecek olmakla birlikte kasten yaralama suçuna yapılan atıf bu konuda da bazı sorunları doğurmaktadır. Çünkü kasten yaralama suçunun BTM ile giderilebilecek hâli (TCK m. 86/2) şikâ-yete tabi tutulmuştur. Kanaatimizce düzenlemede “kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır” ifadesi dikkate alındığında suçun soruşturma ve kovuşturma usulünde kasten yaralama suçuna ilişkin hususlar dikkate alınacaktır. Bunun sonucu olarak da BTM ile giderilebilecek şekilde işlenen zor kullanma yetkisinde sınırın aşılması suçu şikâyet hâlinde soruşturulabileceği ileri sürülebilir<sup>121</sup>. Ancak ileride de ayrıca açıklanacağı üzere kanaatimizce zor kullanma yetkisinde sınırın aşılması sonucu kasten yaralama suçunun uygulanmasında “kamu görevlisinin sahip bulunduğu nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle” işlenmesi hâli (TCK m. 86/3-d) doğrudan uygulama alanı bulmaktadır. Bu nedenle de sonuç olarak suç nitelikli kasten yaralama suçuna karşılık gelmekte ve şikâyet aranmaksızın soruşturulan ve kovuşturulan bir suç olmaktadır.

Kamu görevlisi tarafından işlenen bir suç olduğundan soruşturulma usulüne bakımından izin müessesine de ayrıca değinmek gerekir. Kural olarak kamu görevlileri tarafından işlenen suçlarla ilgili soruşturma açılması izne tabi olmakla birlikte 4483 sayılı Kanun m. 2'nin son fıkrasına göre<sup>122</sup> bu

---

rihi: 28.11.2024.) Benzer yönde; “Şüphelilerin üzerine atılı zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suçuna gelince ise, 5237 sayılı TCK'nın 256. maddesinde bu suç, “Zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlisinin, görevini yaptığı sırada, kişilere karşı görevinin gerektirdiği ölçünün dışında kuvvet kullanması” olarak tanımlanmış ve bu durumda kasten yaralama suçuna ilişkin hükümlerin uygulanacağı düzenlenmiştir. Kanun metninden de anlaşılacağı üzere, bu suç kasten yaralama eylemine vücut verecek fiilleri kapsamakta olup, kamu görevlisinin gerçekleştireceği tehdit veya hakaret eylemlerini kapsamamaktadır.”. (Yargıtay 4. CD, T. 16.09.2020, E. 2020/7144, K. 2020/10194. Ak-taran: Yıldız, s. 172, dn. 13.)

<sup>120</sup> Özgenç, s. 780.

<sup>121</sup> Doktrinde Aslantürk, “Sınırı aşan kısım itibarıyla 86/2. maddedeki şikayete bağlı durum doğarsa soruşturma ve kovuşturma şikayete bağlı olacaktır. Çünkü “kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır.” denmiştir. O hükümler içerisinde şikayete bağlı olanlar da vardır.” ifadesine yer vermiştir. Aslantürk, s. 287.

<sup>122</sup> 4483 sayılı Kanun m. 2/5: “765 sayılı Türk Ceza Kanununun 243 ve 245 imci maddeleri ile 1412 Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 154 üncü maddesinin dördüncü fıkrası

suçun işlenmesi hâlinde kamu görevlisi hakkında soruşturma izni alınmayacak, re'sen soruşturma ve kovuşturma yapılacaktır. Ayrıca adli kolluk görevlileri olan polis ve jandarma tarafından zor kullanma yetkisinde sınırın aşılması söz konusu ise CMK m. 161/5<sup>123</sup> uyarınca soruşturma doğrudan Cumhuriyet savcısı tarafından yapılacaktır<sup>124</sup>.

Suçun yaptırımı, kasten yaralama suçuna atıf yapılması nedeniyle suçun cezası kasten yaralama suçunun cezasıdır. Bu bakımdan fiilin neden olduğu yaralamanın derecesine göre TCK m. 86 kasten yaralama, TCK m. 86/2 BTM ile giderilebilecek yaralama veya TCK m. 87 neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış yaralama uyarınca cezalandırılması yapılacaktır<sup>125</sup>. Yargıtay vermiş olduğu bir kararda “...bu suçun cezalandırılması bakımından kasten yaralama suçuna ilişkin hükümlere gönderme yapılmıştır. Bu nedenle atılı suçun kovuşturma yönüyle yaralama suçuna ilişkin hükümlere tabi olacağı gibi, fiilin yol açtığı yaralamanın derecesine göre fail 5237 Sayılı Kanun'un 86. ve 87. maddeleri uyarınca cezalandırılacaktır.” şeklinde belirtmek suretiyle yapılan atfın m. 87'i de kapsadığını vurgulamıştır<sup>126</sup>.

## II. BENZER SUÇLARLA KARŞILAŞTIRMA

### A. Kasten Yaralama Suçu İle Farkı

Zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suçunun herkes tarafından işlenebilen kasten yaralama suçundan ayrıldığı temel nokta, zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlileri tarafından işlenebilen özgü bir suç olmasıdır<sup>127</sup>. Maddede zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suçunun cezasının kasten yaralama suçuna atıf yapılmak suretiyle belirlenmesi kasten yaralama suçu ile bu suç arasındaki temel farkın fail bakımından olduğunu

*kapsamında açılacak soruşturma ve kovuşturmalarda bu Kanun hükümleri uygulanmaz.”. Yukarıda belirtildiği gibi hükümde bahsedilen m. 245 ETCK'da zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suçudur.*

<sup>123</sup> CMK m. 161/5: Kanun tarafından kendilerine verilen veya kanun dairesinde kendilerinden istenen adliye ile ilgili görev veya işlerde kötüye kullanma veya ihmalleri görülen kamu görevlileri ile Cumhuriyet savcılarının sözlü veya yazılı istem ve emirlerini yapmakta kötüye kullanma veya ihmalleri görülen kolluk âmir ve memurları hakkında Cumhuriyet savcılarınca doğrudan doğruya soruşturma yapılır.

<sup>124</sup> Meran, s. 136.

<sup>125</sup> Yaşar/Gökcan/Artuç, s. 7745; Meran, s. 127. Hafizoğulları/Eşitli'ye göre de düzenlemede “kasten yaralamaya ilişkin hükümler uygulanır ifadesine yer verildiği için TCK m. 87'de yer alan hükümlere de göndermede bulunulmuştur. Hafizoğulları/Eşitli, s. 106.

<sup>126</sup> Yargıtay 8. CD, T. 28.02.2023, E. 2021/13666, K. 2023/928. Erişim: www.uyap.gov.tr. Erişim Tarihi: 02.12.2024.

<sup>127</sup> Koca/Üzülmez, s. 1102.

göstermektedir<sup>128</sup>. Ayrıca yukarıda belirttiğimiz gibi özel-genel norm ilişkisi olduğunu düşündüğümüz bu iki suç arasında her ne kadar maddenin atfi nedeniyle kasten yaralama hükümleri uygulanacak olsa da yapılan eylemin hangi suçu meydana getirdiğinin tespiti önem taşımaktadır<sup>129</sup>.

Belirtmek gerekir ki TCK m. 256'nın kasten yaralama suçlarına yapmış olduğu atıf kasten yaralama suçunun nitelikli hâlleri dahil olmak üzere kasten yaralamaya ilişkin bütün hükümleri kapsamaktadır<sup>130</sup>. Bu bağlamda suçun temel şekli olan TCK m. 86, suçun BTM ile giderilebilecek hâli olan m. 86/2, suçun nitelikli hâllerini düzenleyen TCK m. 86/3 ve nihayetinde TCK m. 87'de yer alan kasten yaralama suçunun neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış hâllerinden birinin meydana gelmesi hâlinde de TCK m. 87 uygulama alanı bulacaktır. TCK m. 87 hükmü yanında yukarıda da belirtildiği gibi kuvvet kullanımında sınırın aşılmasına göz yuman veya engellemesi gerekirken engellemeyen yani ihmali nitelikte davranan amirin davranışı sonucu ortaya çıkması hâlinde TCK m. 88 hükmü uygulanacaktır<sup>131</sup>.

Kasten yaralama ile zor kullanma yetkisinde sınırın aşılması suçu arasında ilişki doğuran bir husus da kasten yaralama suçunun kamu görevlisinin sahip bulunduğu nüfuzu kötüye kullanmak suretiyle işlemesi nitelikli hâlidir.

<sup>128</sup> Koca/Üzülmez, s. 1102.

<sup>129</sup> Yargıtay kararına konu olmuş bir olayda; "...hakkında düzenlenen iddianamede, müşteki şüpheli...ile müştekiler Kamil ve Mustafa'nın polis olup olay günü yapılacak resmi müsabaka nedeniyle kapalı spor salonunda görevli oldukları, müşteki şüpheli Kerim'in izleyici olarak bulunduğu spor salonunda sigara içmesi üzerine, müşteki şüpheli ...'un onu uyarmak için yanına gittiği, aralarında sigara içilmesi nedeniyle tartışma çıktığı, müşteki şüpheli Mehmet Atıf'ın, müşteki şüpheli Kerim'i basit tıbbi müdahale ile giderebilecek ölçüde yaraladığı ve sinkaflı küfür sarfettiği, bu sırada diğer müşteki polislerin de geldiği, müştekilerin kimlik istemesi üzerine, müşteki şüpheli Kerim'in de bu müşteki polisler "alın lan ibneler" şeklinde hakarete bulunduğu anlaşıldığından, şüpheli polis memuru ... hakkında TCK'nın 86/2 ve 125/1. maddeleri uyarınca, şüpheli Kerim Uyar'ın da TCK'nın 125/3-a maddesi uyarınca cezalandırılmaları talep edilmiştir. Polis memuru olan şüpheli ...'un TCK'nın 86/2 ve 125/1. maddeleri uyarınca cezalandırılması talep edilmişse de, kanıtlanması halinde şüphelinin yaralama eyleminin TCK'nın 86/2. maddesinde düzenlenen basit yaralama suçunu değil, TCK'nın 256. maddesinde düzenlenen 'zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması' suçunu oluşturacağı, dolayısıyla TCK'nın 256. maddesinin yollamasıyla şüpheli hakkında TCK'nın 86/2 ve 86/3-c maddelerinin uygulanması gerekeceği..." açıkça ifade edilmiştir. Yargıtay 18. CD, T. 11.01.2016, E. 2015/11479, K. 2016/112. Erişim: www.uyap.gov.tr. Erişim Tarihi: 02.12.2024.

<sup>130</sup> Tezcan, Durmuş/Erdem, M. Ruhan/Önok, Murat: Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, 21. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2023, s. 212.

<sup>131</sup> Aydın, s. 149.

Kamu görevlisinin bu nitelikli hâlden sorumlu olması için zor kullanma yetkisine sahip olması gerekmemekte, sahip olduğu otorite gücünden yararlanmasa yeterli olmaktadır<sup>132</sup>. Bir başka ifadeyle bu nitelikli hâl kapsamında kamu görevlisi görevinden kaynaklı otoriteyi, sözünü kabul ettirme gücünü kullanmalıdır<sup>133</sup>.

*Centel, Zafer ve Çakmut*'a göre bu nitelikli hâl kapsamında fail kamu görevlisinin zor kullanma yetkisine sahip olması gerekli değildir. Ancak fail zor kullanma yetkisine sahip ise ve bu yetkinin sınırları aşılmış ise TCK m. 256'da yer alan suç oluşacaktır<sup>134</sup>.

*Koca ve Üzülmüş*'e göre eğer olayda kamu görevlisinin ayrıca nüfuzunu kötüye kullanması gerçekleşmemişse TCK m. 86/f. 1 veya f. 2'den sorumluluk meydana gelecektir. Yani zor kullanma yetkisinde sınırın aşılması hâlinde her durumda TCK m. 86/f. 3'ün d bendinin uygulanması mümkün değildir<sup>135</sup>. Çünkü TCK m. 256'da kamu görevlisinin nüfuzunu kötüye kullanma nitelikli hâli değil görevini kötüye kullanma söz konusu olmaktadır<sup>136</sup>.

*Tezcan, Erdem ve Önok*'a göre ise TCK m. 256'nın uygulanmadığı durumlarda TCK m. 86/f. 3 uyarınca failin kamu görevlisi olması nedeniyle cezası ağırlştırılmalıdır<sup>137</sup>.

*Meran*'a göre de eylemde kamu görevinin gerektirdiği nüfuzun kötüye kullanılması suretiyle suçun işlenmesi söz konusu olduğundan TCK m. 86/f. 3'e göre cezada arttırım yoluna gidilmelidir<sup>138</sup>.

Madde gerekçesinde, örneğin bir hâkim veya savcının sanık veya tanığa karşı kasten yaralama suçunu işlemesi hâlinde bu nitelikli hâlin gerçekleştiğini kabul etmek gerektiği, buna karşılık zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlisinin kasten yaralama suçunu işlemesi hâlinde ise TCK m. 256'nın düzenlendiği ifade edilmiştir. Ancak kanaatimizce kanun koyucu ayrı olarak düzenlenen suçun atfı nedeniyle kasten yaralama suçuna ilişkin hükümlerin uygulanacağını göz ardı etmiştir. Çünkü burada ortaya çıkan sorun atfı nedeniyle kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanırken söz konusu

<sup>132</sup> **Özbek, Veli Özer/Doğan, Koray/Bacaksız**, Pınar: Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 14. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2019, s. 212.

<sup>133</sup> **Centel, Nur/Zafer, Hamide/Çakmut**, Özlem: Kişilere Karşı İşlenen Suçlar, Cilt 1, 3. Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul 2016, s. 150.

<sup>134</sup> **Centel/Zafer/Çakmut**, s. 150.

<sup>135</sup> **Koca/Üzülmüş**, s. 1106.

<sup>136</sup> **Koca/Üzülmüş**, s. 1106.

<sup>137</sup> **Tezcan/Erdem/Önok**, s. 212.

<sup>138</sup> **Meran**, s. 127.

nitelikli hâlin uygulanıp uygulanmayacağıdır. Gerekçede belirtilen bu ifadeler de bu soruya cevap vermemektedir.

Kanaatimizce nüfuz kelimesi “sözü geçme, istediğini yaptırabilme”<sup>139</sup> anlamında olduğundan ve zor kullanan kamu görevlisi söz konusu olay sırasında sözünün dinlenmesini sağlamak amacıyla kuvvet kullandığından kasten yaralama suçunun kamu görevlisinin sahip bulunduğu nüfuzu kötüye kullanılmak suretiyle nitelikli hâli (TCK m. 86/3-d) uygulanmalıdır. Bir Yargıtay kararında da “...görevin icrası sırasında gereksiz kuvvet kullanımı sonucunda kişinin yaralanması eylemi aynı zamanda nüfuzun kötüye kullanılması niteliğinde olup 5237 Sayılı Kanun'un 86. maddesinin üçüncü fıkrasının (d) bendi kapsamına girmektedir.” şeklinde bu husus vurgulanmıştır<sup>140</sup>.

Sonuç olarak kasten yaralama suçu ile zor kullanma yetkisinde sınırın aşılması suçunu birbirinden ayıran temel husus suçun faili olsa da bir diğer husus kamu görevlisinin eylemi zor kullanma yetkisi kapsamında yapmış olmasıdır. Neticede kişi aynı hükümden cezalandırılacak olsa da bir durumda doğrudan kasten yaralama suçundan, diğer hâlde ise TCK m. 256 atfı nedeniyle kasten yaralama suçundan cezalandırılacaktır. İleride belirtileceği üzere bunun en önemli sonucu soruşturma bakımından karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle yapılan eylemin doğrudan kasten yaralama suçunu mu yoksa zor kullanma yetkisinde sınırın aşılması suçunu oluşturduğunun tespit edilmesi önemlidir.

## B. İşkence Suçu İle Farkı

İşkence suçu başlı başına incelemeyi gerektiren ayrıntılı bir suç tipidir. Çalışmamızda işkence suçu kapsamlı bir şekilde incelenmeyecek olmakla birlikte zor kullanma yetkisinde sınırın aşılması suçu ile farklarını ortaya koymaya çalışacağız. Çünkü her iki suç tipi failleri ve işleniş biçimleri açısından birbirleri ile karıştırılması mümkün olmakla birlikte aralarında çeşitli noktalarda farklılıklar bulunmaktadır.

İlk olarak işkence suçu kişilere karşı suçlar arasında düzenlenmişken zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suçu kamu idaresinin güvenirliliğine ve işleyişine karşı suçlar arasında düzenlenmiştir.

Suçların faili açısından baktığımızda her iki suç da yalnızca kamu görevlileri tarafından işlenebilecek özgü suçtur. Ancak işkence suçunun faili herhangi bir kamu görevlisi olamayacaktır. Bu bağlamda kamu görevlisinin

<sup>139</sup> Türk Dil Kurumu Sözlükleri, Erişim: <https://sozluk.gov.tr/>. Erişim Tarihi: 25.09.2024.

<sup>140</sup> Yargıtay 8. CD, T. 28.02.2023, E. 2021/13666, K. 2023/928. Erişim: [www.uyap.gov.tr](http://www.uyap.gov.tr). Erişim Tarihi: 02.12.2024.

işkence suçunun faili olabilmesi için özellikle soruşturma ve kovuşturma sırasında görevli olması ve kişi üzerinde kuvvet kullanabilecek baskı kurabilecek bir kamu görevlisi olması gerekmektedir<sup>141</sup>. İşkence suçunu işleyebilecek kamu görevlisine kanunen zor kullanma yetkisinin tanınmış olması zorunlu değildir. Ancak zor kullanma yetkisinde sınırın aşılması suçunu işleyecek olan kamu görevlilerinin yukarıda da belirtildiği gibi kanun tarafından zor kullanma yetkisi tanınmış kamu görevlisi olması gerekmektedir. Örneğin suç soruşturması sırasında ifade alan kamu görevlileri zor kullanma yetkisine sahip olmadıklarından TCK m. 256 uygulama alanı bulmayacaktır<sup>142</sup>. Ancak aynı kamu görevlileri işkence suçunu işleyebilecektir. Bu bakımından fail bakımından yapılacak değerlendirme, işkence ile zor kullanma yetkisinde sınırın aşılması suçu arasındaki farkı ortaya koymaktan ziyade ne zaman zor kullanma yetkisinde sınırın aşılması suçunun ne zaman işkence suçunun oluştuğunun belirlenmesi bakımından kullanılabilir bir kriterdir<sup>143</sup>.

Her iki suça suçu oluşturan eylemler açısından bakıldığında ise öncelikle belirtmek gerekir ki işkence ile zor kullanma yetkisinin sınırının aşılması arasındaki en temel farklardan biri, işkence teşkil eden eylemler her şartta suç oluşturunca, zor kullanmada sınırın aşılması suçu hukuka uygunluk sınırı aşıldığında oluşmaktadır<sup>144</sup>. Eylem bakımından bir diğer fark işkence TCK m. 94'e göre bir kişiye karşı insan onuruyla bağdaşmayan ve bedensel veya ruhsal yönden acı çekmesine, algılama veya irade yeteneğinin etkilenmesine, aşağılanmasına yol açacak davranışların gerçekleştirilmesidir. Zor kullanma yetkisinde sınırın aşılması suçunda ise yukarıda da belirtildiği gibi

<sup>141</sup> Belirtmek gerekir ki TCK m. 94'de düzenlenen işkence suçunun failinin kim olduğu hususu doktrinde tartışmalıdır. Doktrinde bir görüşe göre kanun kamu görevlileri bakımından bir sınırlamaya gitmediğinden her kamu görevlisi bu suçun faili olabilecektir. (Koca/Üzülmez, s. 329; Artuk/Gökçen/Yenidünya, s. 178; Özbek/Doğan/Bacaksız, Özel Hükümler, s. 279; Önok, Murat R.: Uluslararası Boyutuyla İşkence Suçu, Seçkin Yayınları, Ankara 2006, s. 375); Bir başka görüşe göre ise işkence suçunun faili başkaları üzerinde kuvvet kullanma yetkisi olan kamu görevlileridir. Hafizoğulları, Zeki/Özen, Muharrem: Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Kişilere Karşı Suçlar, 6. Bası, USA Yayınları, Ankara 2017, s. 122. Bizim de katıldığımız bu görüşe göre gerek Kanunun gerekçesi gerekse de taraf olunan işkence ile ilgili uluslararası sözleşmeler göz önüne alınarak amaçsal yorumla işkence suçunun failinin özellikle soruşturma, kovuşturma ve cezanın infazı sırasında (örneğin gardiyan) görevli olan kamu görevlileri işkence suçunun faili olacaktır. Ancak çalışma kapsamında faille ilgili bu tartışmalı hususlar başka bir akademik çalışmanın konusu olacağından burada ayrıntılı tartışmalara gidilmeyecektir.

<sup>142</sup> Tezcan/Erdem/Önok, s. 274.

<sup>143</sup> Önok, s. 349.

<sup>144</sup> Aydın, s. 168; Ulusoy, s. 103.

acı verme, sağlığın ve algılama yeteneğinin bozulmasına neden olan davranışlar yeterlidir. Bu bağlamda özellikle insan onuru ile bağdaşmayan ve irade yeteneğinin etkilenmesine, kişinin aşağılanmasına yol açan davranışların işkence oluşturması önemli farklılıktır. Çünkü bu neticelere yol açacak eylemler her zaman kasten yaralama suçunu oluşturmayacaktır. Bu bağlamda eylem açısından önemli bir farklılık da işkence suçunun belirli bir süre devam eden sistematik olarak gerçekleştirilen davranışlardan oluşmasıdır<sup>145</sup>. Bu nedenle kamu görevlisinin yetki sınırlarını aşarak sistematik şekilde gerçekleştirdikleri kötü muameleler işkence suçuna vücut verecekken, aksi hâlde TCK m. 86 veya TCK m. 256 gündeme gelecektir<sup>146</sup>. Ancak bu noktada belirtmek gerekir ki işkence suçunun sistematik şeklinde işlenebileceği hususu suçun kanuni unsuru olmadığından, suçların ayırt edilmesi bakımından esas kriter olarak Yargıtay'ın belirlediği fiili kriterler dikkate alınabileceği gibi "asgari ağırlık kriteri" de esas alınabilecektir<sup>147</sup>. Asgari ağırlık kriterinden kasıt eylemin işkence olarak nitelendirilmesini haklı kılabilen asgari bir ciddiyete ulaşmasıdır<sup>148</sup>. Burada kişide maddi acının çok fazla olması esas alınmamakta, yapılan haksızlığın objektif içeriği ve sosyal kötülüğü önemli olmaktadır<sup>149</sup>. *Zabunoğlu*'na göre "...kanun koyucunun ayrı bir suç tipi öngörerek işkence ve kötü muamele oluşturabilecek kadar ağır olmayan

<sup>145</sup> Bu hususta ayrıntılı açıklamalar için bkz. **Koca/Üzülmez**, s. 331 vd.; **Artuk/Gökçen/Yenidünya**, Ceza Hukuku Şerhi, s. 173 vd.; **Özbek/Doğan/Bacaksız**, Özel Hükümler, s. 282 vd.

<sup>146</sup> **Önok**, s. 350; **Meran**, s. 127.

<sup>147</sup> **Önok**, s. 350.

<sup>148</sup> **Önok**, s. 405. Anayasa Mahkemesi de bir kararında "İnsan onurunun korunması amacıyla Anayasa'nın 17. maddesinin ilk fıkrasında maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı güvence altına alınmış; aynı maddenin üçüncü fıkrasıyla da kişilere işkence ve eziyet yapılması, kişilerin insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulması yasaklanmıştır... Bununla birlikte yasak, tüm kötü muamele durumlarını kapsamaz. Bir muamelenin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi, asgari bir ağırlık derecesine (ciddiyet seviyesine) ulaşmasına bağlıdır. Asgari ağırlık derecesine ulaşıp ulaşılmadığı, görecelidir ve somut olayın koşullarının değerlendirilmesiyle belirlenir. Yapılacak değerlendirmede muamelenin süresi, fiziksel ve ruhsal etkileri ile mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi etkenler önem taşır. Bu etkenlere ardındaki kasıt veya saik ile birlikte muamelenin amacı da eklenebilir. Ayrıca gerilimin ve duyguların yükseldiği atmosfer gibi muamelenin yapıldığı bağlam da dikkate alınması gereken diğer bir etkidir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Cezmi Demir ve diğerleri, B. No: 2013/293, 17/7/2014, §§ 80, 83; Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 72, 74, 75)." işkence eylemlerinde asgari ağırlık derecesi değerlendirmesine yer vermiştir. AYM Burhan Özmüş Kararı, Başvuru Numarası: 2020/25022, Karar Tarihi: 17.09.2024.

<sup>149</sup> **Önok**, s. 405. İşkence suçunda asgari ağırlık kriteri hususunda ayrıntılı bilgi için bkz. **Önok**, s. 401 vd.

eylemleri bu suç kapsamında görmeye yönelik bir düşünce içinde olduğu söylenebilir... Böyle bir suç tipi işkencenin istisnasızlığına aykırı bir şekilde yetkisiz olarak daha az yoğunlukta acı ve ızdırap verilerek müdahale edildiğinde devreye girecektir.”<sup>150</sup>. Bu nedenle her ne kadar işkence suçu denildiğinde daha ağır eylemler akla gelse de işkence oluşturan eylemler zor kullanmaya ilişkin sınırın aşılması fiiline nazaran daha hafif de kalabilir. Bu nedenle iki suç arasında eylem açısından ağırlık aranması doğru olmayacaktır.<sup>151</sup> Keza kasten yaralama ile işkenceye ilişkin bu farka işkence suçunun gerekçesinde de şu ifadelerle yer verilmiştir: “İşkence teşkil eden fiiller aslında kasten yaralama, hakaret tehdit, cinsel taciz niteliği taşıyan fiillerdir. Ancak bu fiiller ani olarak değil sistematik bir şekilde ve belirli bir süreç içinde işlenmektedir. Bir süreç içinde süreklilik arzeder bir tarzdan işlenen işkencenin en önemli özelliği kişinin psikolojisi, ruh sağlığı, algılama ve irade yeteneği üzerindeki tahrip edici etkilerinin olmasıdır. Bu etkilerin uzun bir süre ve hatta hayat boyu devam etmesi, işkencenin bu kapsamda işlenen fiillere nazaran daha ağır yaptırım altına alınmasını gerektirmiştir.”. Nihayetinde denilebilir ki iki suçu birbirinden ayıran esas mesela eylemlerin ağırlığından ziyade işkence suçunun insan onuru ile bağdaşmayan ve asgari ağırlık kriterini karşılayan vb. eylemlerle işlenmesi gerekliliğidir. Bu bağlamda son olarak eylem bakımından zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suçunun TCK m. 256 bağlamında kişiye yönelik kasten yaralama suçunu oluşturacak fiziksel ve yaralama niteliğinde müdahalelerde bulunarak işlenebileceğinin, işkence suçunun ise manevi nitelikteki eylemlerle de işlenebileceğinin belirtilmesi yerinde olacaktır<sup>152</sup>.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu 2017 yılında sanığın eyleminin işkence suçunu mu yoksa zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suretiyle kasten yaralama suçunu mu oluşturduğu hususunda Özel Daire ile Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı arasında çıkan uyuşmazlık üzerine vermiş olduğu bir kararında zor kullanma yetkisinde sınırın aşılması ile işkence arasındaki farkı şu şekilde ortaya koymuştur:

“Yukarıda yapılan açıklamalar göz önüne alındığında, aralarında bazı ortak noktalar bulunan işkence ve zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşıl-

<sup>150</sup> Zabunoğlu, s. 653. Yazar bu bağlamda eserinde “...uluslararası eğilimin de açıkça işkence ve kötü muamele saydığı fiiller zor kullanmada sınırın aşılması suçunun varlığıyla adeta peçelenecektir.” ifadelerine yer vermiş, bu suç tipinin işkence suçunda cezasızlık sorununun devam etmesine yönelik temek dayanaklardan biri olabileceğini ileri sürmüştür. Zabunoğlu, s. 653.

<sup>151</sup> Aydın, s. 166.

<sup>152</sup> Tezcan/Erdem/Önok, s. 274.

ması suretiyle kasten yaralama suçlarının birbirinden ayrıldığı temel noktaları aşağıdaki şekilde belirlemek mümkündür:

1- İşkence suçunda korunan öncelikli hukuki değer insan onuru ve bireye ait hukuki yararlarırken, zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suretiyle kasten yaralama suçunda korunan öncelikli hukuki yarar kamu idaresinin disiplini, itibarı ve güvenilirliğidir.

2- Her iki suçun faili kamu görevlisi olmakla birlikte, işkence suçunda diğer suçun aksine kamu görevlisinin zor kullanma yetkisine sahip olması şart değildir.

3- İşkence suçu maddi veya manevi müdahale içeren eylemler ile gerçekleştirilebilirken, zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suretiyle kasten yaralama suçu sadece maddi müdahale içeren eylemlerle gerçekleştirilebilir.

4- İşkence suçunda fiiller; ani olarak değil, sistematik bir şekilde ve belli bir süreç içinde işlenmektedirler.

Oysa zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suretiyle kasten yaralama suçunda fiillerin sistematik bir yapıda olması ve belirli bir sürece yayılması söz konusu değildir. Fiilin sistematik bir yapıda olup olmadığı veya belirli bir sürece yayılıp yayılmadığı hususunu ise somut olayın özelliklerine göre hâkim takdir edecektir.<sup>153</sup>”.

Söz konusu kararda “Katılan....’nun hakkında verilen gözaltına alma kararı doğrultusunda üst araması yapılmak üzere sanık ... tarafından polis merkezinin ikinci katına çıkartılmak istendiği, katılan....’nun direnmesi üzerine sanık ...’nin diğer polis memurlarının yardımı ile katılan....’yu ikinci kata çıkartabildiği, katılan....’nun üst arama işlemine de direnmeye devam ederek ayakkabısının bağcığını almaya çalışan sanık ...’nin boynunu ısırduğu, bunun üzerine sanık ...’nin üst arama işlemini yapabilmek için zor kullandığı esnada katılan....’nun saçını çektiği, üst arama işleminin bitirilmesine müteakip sanık ...’nin polis merkezindeki tek kadın polis memuru olması nedeniyle katılan....’nun doktor raporlarının alınması için hastaneye götürülüp diğer işlemlerin yapılmasında görev aldığı ve işlemlerin bitirilmesinin ardından da polis merkezinden ayrıldığı olayda; sanığın, katılan....’nun onuruna yönelik söz ve davranışta bulunmadığına dair aşamalardaki istikrarlı savunması, tanık anlatımlarının bu savunmayı desteklemesi ve katılan....’nun

<sup>153</sup> Yargıtay CGK, T. 28.02.2017, E. 2014/269, K. 2017/108; Aynı yönde bkz. Yargıtay CGK, E. 2018/565 K. 2021/524 4.11.2021. Erişim: [www.uyap.gov.tr](http://www.uyap.gov.tr). Erişim Tarihi: 02.12.2024.

sistematiik şekilde darp edildiğine dair iddiasının aldirılan doktor raporlari ile doğrulanmaması karşısında; sanık ...'nin sabit görülen katılan....'nun saçını çekmekten ibaret eyleminin, işkence suçuna vücut verecek nitelik ve ağırlığa ulaşmadığı da nazara alınarak zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suretiyle kasten yaralama suçunu oluşturduğu kabul edilmelidir.” şeklinde değerlendirmelerle kişinin zor kullanma yetkisinde sınırın aşılması suçundan cezalandırılması gerektiği nedeniyle bozma kararı vermiştir.

Yargıtay CGK<sup>154</sup> sanıkların eylemlerin işkence suçunu mu yoksa kasten yaralama suçunu mu oluşturacağı hususunda vermiş olduğu bir başka kararında; “...sayılı raporu dikkate alındığında bahse konu lezyonların bir kısmının sanıklar ... ve ...tarafından oluşturulduğu, ancak sayım için yemekhane bölümüne inmeyi reddetmesi üzerine çıkan tartışma sırasında tekme ve yumruk vurmak suretiyle katılanın basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek şekilde yaralanmasına neden olan bu eylemlerinin sistematiik bir şekilde ve belli bir süreç içinde değil katılanın eylemine tepki niteliğinde ve ani olarak işlenmesi nedeniyle kasten yaralama suçunu oluşturduğu kabul edilmelidir. Bu itibarla, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı itirazının kabulüne karar verilmelidir.” şeklinde iki suç arasındaki farkı ifade etmiştir<sup>155</sup>.

<sup>154</sup> Yargıtay CGK, T. 4.11.2021, E. 2018/565, K. 2021/524. Erişim: [www.uyap.gov.tr](http://www.uyap.gov.tr). Erişim Tarihi: 02.12.2024.

<sup>155</sup> Yargıtay 8. CD'nin zor kullanma yetkisinde sınırın aşılması suçu ile işkence arasında değerlendirmede bulunduğu ve karşı oy gerekçelerinin yer aldığı bir başka kararı burada aktarmanın faydalı olacağını düşünmekteyiz. Söz konusu kararda gerçekleşen olay şu şekildedir: “Dava konusu olay, 2009 yılı 1 Mayıs Taksim Meydanında düzenlenen gösterilere katılmak amacıyla Aynalıçeşme Caddesi üzerinde yürümekte olan katılanların, olay yerinde görevli polis memurları tarafından darp edilerek emniyete götürüldükleri ve alıkonuldukları iddiasına ilişkindir. 2. a) Katılan R. Ç.. özetle, 1 Mayıs etkinliklerine katılmak üzere Tarlabası'ndan Taksim'e doğru yürürken üzerine yürüyen polislerin kendisini darp etmeye başladıklarını, darp edildiği sırada N. D.. 'nin da olduğunu, bu şahsın kendisini alıp emniyet binasının kapısına kadar götürüp farklı polislerle teslim ettiğini, Beyoğlu İlçe Emniyet Müdürlüğü içerisinde hakaretlere maruz kaldığını, A. A. 'ı ve A. B. 'ü net olarak hatırladığını, her ikisinin de kendisine vurduğunu, b-) Katılan A. A. soruşturma aşamasında, 1 Mayıs kutlamalarına katılmak üzere Alhatun Sokakta yürüdüğü sırada darp edildiğini, sonra da Beyoğlu İlçe Emniyet Müdürlüğüne götürüldüğünü, görse tanıyamayacağı 3-4 kişinin copla ve elleriyle kendisini darp ettiğini, kovuşturma aşamasında ise, sanık A. 'ın kendisini darp eden diğer polislerle dahil olduğunu, ifade ettikleri belirlenmiştir.”. Söz konusu davada Yargıtay çoğunlukla A.A ve A.B hakkında “...katılan R. Ç.. 'nin aşamalarındaki beyanları, teşhis tutanakları, doktor raporu ve dava dosyası kapsamındaki tüm deliller birlikte değerlendirildiğinde, Taksim Aynalıçeşme Caddesinden meydanlara doğru yürüyen katılanın maskeli polis memurları tarafından zor kullanılarak ve zaman zaman gerekmediği halde tekme tokat vurularak Beyoğlu İlçe Emniyet Müdürlüğüne getirilmesi ve de bir odaya konulurken tekme ile vu-

Sonuç olarak zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suçu ile işkence arasında farklılık doğuran en önemli nokta işkencenin insan onuru ile bağdaşmayacak şekilde ve belirli bir ağırlığa ulaşarak bedensel veya ruhsal yönden acı çekmesine, algılama veya irade yeteneğinin etkilenmesine, aşağılanmasına yol açacak davranışlarla işlenmesidir. Ayrıca işkence suçu genel olarak soruşturmanın, kovuşturmanın yürütülmesi ya da cezanın infazı sırasında karşılaşılabilen bir suç iken<sup>156</sup> zor kullanma yetkisinde sınırın aşılması suçu kamu görevlisinin zor kullanma yetkisinin bulunduğu her hâlde işlenebilmektedir.

*ran polis memuru olan sanıkların eylemlerinin 5237 Sayılı Kanun'un 256. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suçunu oluşturduğu belirlenerek yapılan incelemede; işkence suçunun işlenmediği, olayda zor kullanma yetkisinde sınırın aşılması suçu oluştuğu..." yönünde karar vermiştir.*

Karara katılmayan bir karşı oy gerekçesinde "Katılan R.. Ç.. 'nin (N. Kaplan) aşamalarındaki anlatımlarında, kendilerini polis merkezinde darp edip hakaret edenlerin sanıklar A.. A., N.. D. ve A.. B.. olduğunu söylemesi, katılan A.. A.. 'ın da (...) kendisini emniyet içerisinde darp edenlerden bir tanesinin sanık A.. A.. olduğunu belirtmesi, teşhis tutanaklarının içeriği, tanık anlatımları, doktor raporları karşısında 1 Mayıs kutlaması etkinliklerine katılmak istemelerinden dolayı cezalandırılmak saiki ile polis merkezine götürülen mağdurların ani sayılamayacak ve birden çok görevlinin sırayla ve zaman zaman gelip başka bir deyimle canları istedikçe insan onuru ile bağdaşmayacak ve sistematik şekilde dövmeleleri biçiminde gerçekleşen işkence fiillerine katıldıkları sabit görülen sanıklardan A.. A.. 'ın mağdur sayısınca sanık A.. B.. 'ün ise sadece mağdur A.. A.. 'a karşı işkence suçundan cezalandırılmalarına karar verilmesi gerektiği" gerekçesi ile karara katılmadığını ifade etmiştir.

Aynı karardaki bir başka karşı oy gerekçesinde ise "Kolluğun gösteri sırasında müdahalesi Yasa'ya uygundur. Ancak Karakola götürüldükten sonra sanıkların eylemi artık mukavemet göstermeyen mağdurlara karşı güç kullanımının aşımını değil işkence suçunu oluşturmaktadır. Bu sebeple sayın çoğunluğun görüşüne katılmamaktayım." ifadelerine yer verilmiştir. Yargıtay 8. CD, T. 28.02.2023, E. 2021/13666, K. 2023/928. Erişim: [www.uyap.gov.tr](http://www.uyap.gov.tr). Erişim Tarihi: 02.12.2024.

Kanaatimizce zor kullanma yetkisinin söz konusu olmadığı bir durumda zor kullanma yetkisinde sınırın aşılması suçundan bahsedilemeyecektir. Söz konusu olay aktarımlarından her ne kadar öncesinde polisin zor kullanma yetkisini kullanması gündeme gelmiş ise davaya konusu eylemlerin icra edildiği anda bu yetkiden artık söz edilemez. Keza kişilerin artık emniyet içerisinde darp edildiği esnada kişilerin direncinden söz edilmediği görülmektedir. Bu bakımdan olayda ancak kasten yaralama veya işkence suçunun oluşması mümkündür. Yapılan eylemlerin ağırlığı ve sürekliliği düşünüldüğünde işkence suçunun kabulünün daha uygun olduğu görülmektedir.

<sup>156</sup> Suçun gerekçesinde bu yönde şu ifadelere yer verilmiştir: "...belirli bir suçla ilişkin ikrar veya sair delil elde etmek için başvurulmuş işkence, gerçeğin ortaya çıkarılmasına ve adaletin gerçekleşmesine engel olucu bir etki de doğurabilir. Böylece işkencenin ayrı bir suç olarak ceza yaptırım altına alınması ceza muhakemesinde maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasına yönelik amacının gerçekleştirilmesine de hizmet eder."

## SONUÇ

Zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suçu, zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlisinin zor kullanmanın sınırlarının aşması hâlinde kasten yaralama suçundan cezalandırılması sonucunu doğuran bir suçtur. Bu suçun faili her kamu görevlisi değil ancak zor kullanma yetkisine sahip görevlileri olabilecektir. Zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlileri ise kanuni düzenlemelerle belirlenmiş olup bu kişilerin başında da genel kolluk kuvveti olan polis ve jandarma personeli gelmektedir. Zor kullanma yetkisine sahip bu kamu görevlileri zor kullanma yetkisinin sınırlarını kasten aşarsa yani kasten orantısız ve ölçüsüz davranırsa TCK m. 256 atfıyla kasten yaralama suçundan cezalandırılacaktır. Keza orantılı ve ölçülü olan zor kullanma hukuka uygunluk sebebi içinde kalacak ve suç teşkil etmeyecektir. Bu nedenle bu suçta önemli olan sınırın hangi hâlde aşıldığının belirlenmesidir. Zor kullanma yetkisi veren kanuni düzenlemenin amacına hizmet etmeyen veya zor kullanma yetkisinin kullanma amacına ulaştıktan sonra devam eden ya da kanuni düzenlemede belirtilmiş sınırı aşan, ölçülü olmayan eylemler bu suçu oluşturacaktır. Bu ölçünün belirlenmesinde ise zor kullanma yetkisinin veriliş amacı ve kişinin zor kullanmaya neden olan davranışı önemli olan hususlardır.

Belirtmek gerekir ki bu düzenleme olmasaydı hukuka uygunluk nedeninin sınırının kasten aşılması hâlinde TCK m. 27'nin uygulanması ile kamu görevlisi hakkında kasten yaralama hükümleri uygulanacak ve kişi hakkında aynı şekilde bir sorumluluk ortaya çıkacaktı. Bu bakımdan kanaatimizce bu suç kasten yaralama suçunun özel hâli olup iki suç arasında özel-genel norm ilişkisi mevcuttur. Bu noktada doğrudan kasten yaralama suçunun uygulanması ile zor kullanma yetkisinde sınırın aşılması suçunun uygulanması arasındaki fark, failin sıfatı ve failin eylemini zor kullanma yetkisinin doğduğu hâllerde gerçekleştirmesidir. Yine yukarıda belirttiğimiz gibi farkın sadece bu husus olduğu düşünüldüğünde kasten yaralama suçuna eklenebilecek bir nitelikli hâl ile aynı sonucu ulaşılması mümkün olacaktır. Her ne kadar TCK m. 86/3 hükmünde yer alan nitelikli hâl bu düzenlemeyi karşılarsa da daha önce de belirttiğimiz gibi bu suç zor kullanma yetkisiyle donatılan kamu görevlilerinin sınırını aşmasını cezalandırma amacı taşımakta olup farklı bir korunan hukuki değere sahiptir. Atfin ortaya çıkardığı sorunları engellemek ama korunan hukuki değere de vurgu yapmak amacıyla kasten yaralama suçuna bir nitelikli hâlin eklenmesi kanaatimizce yerinde olacaktır. Örneğin kasten yaralama suçunun “zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlisi tarafından işlenmesi” hâli TCK m. 86/3'e yeni bir fıkra şeklinde eklenebilecektir. Bunun dışında kanaatimizce bu suç düzenlemesinin anlamlı

olması için kasten yaralama suçuna yapılan atfın kaldırılması suçun cezasına münhasıran yer verilmesi bir başka yöntem olarak önerilebilir.

Suçun cezasında kasten yaralama suçuna atıf yapıldığından kasten yaralama neticeleri dışında oluşan tehdit, hakaret gibi neticeler bakımından TCK m. 256 hükmü uygulama alanı bulamayacağı yeniden ifade edilmelidir. Yine kasten yaralama suçuna yapılan atıf “kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler” ifadesi ile yer bulduğundan TCK m. 43/3 hükmünü de içine almakta ve aynı anda birden fazla kişiye karşı uygulanan kuvvet kullanımında kişi sayısınınca cezalandırma yoluna gidilmesi sonucu doğmaktadır.

Kasten yaralama suçu dışında bu suçun mahiyeti gereği özellikle kolluk kuvvetleri tarafından işlendiği hâllerde işkence suçu ile farkının ortaya konulması da önemli ve gereklidir. İşkence suçu insan onuru ile bağdaşmayacak ve sistematik şekildeki davranışlarla işlenirken zor kullanma yetkisinde sınırın aşılması suçu ani hareketli bir suçtur. Özellikle somut olaylarda kolluk görevlisinin bir direnmeyi kırma amacıyla mı kuvvet kullanımının sınırı aşmış yoksa kişi üzerinde insan onuruyla bağdaşmayacak şekilde sistematik bir davranışlarda bulunduğu tespit edilmesi önem taşımaktadır. İşkence ile zor kullanma yetkisinde sınırın aşılması suçlarını birbirinden ayrılmasında ise insan onuru ile bağdaşmayacak şekilde yapılan ve asgari ağırlık kriterini aşan eylemler dikkate alınmakta yani eyleminin işkence olarak nitelendirilmesini haklı kılacak asgari bir ciddiyete ulaşması gerekmektedir. Bu bakımdan kanaatimizce önemli olan uygulamada işkence olarak kabul edilebilecek eylemlerin kolluk kuvvetlerinin lehine yorumlanacak şekilde zor kullanma yetkisinde sınırın aşılması suç kabul edilmemesidir.

## KAYNAKÇA

- Adli Tıp Derneği**, Türk Ceza Kanunu'nda Tanımlanan Yaralama Suçlarının Adli Tıp Açısından Değerlendirilmesi Rehberi, Adli Tıp Uzmanları Derneği-Adli Tıp Kurumu Başkanlığı 2019.
- Akkaş**, Ahmet Hulusi/**Akpınar**, Eren: “Geçici Yakalama (CMK m. 90/1’e Göre Yakalamanın Herkes Tarafından Yapılması)”, Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi, Sayı 1, 2024, s. 1-15.
- Aslantürk**, Mustafa: Zimmet, İrtikap, Rüşvet ile Görevi Kötüye Kullanma, Direnme, Görevli ve Görev Suçları-1, Seçkin Yayınevi, Ankara 2021.
- Artuk**, M. Emin/**Gökçen**, Ahmet/**Yenidünya**, Caner: Türk Ceza Kanunu Şerhi Madde 234-345, 5. Cilt, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2014.
- Artuk**, M. Emin/**Gökçen**, Ahmet/**Yenidünya**, Caner: Ceza Hukuku Özel Hükümler, 14. Bası, Adalet Yayınevi Ankara 2014.
- Avcı**, Gökmen: “Zor Kullanma Yetkisine İlişkin Sınırın Aşılması”, Terazi Hukuk Dergisi, Cilt 5, Sayı 53, 2010, s. 83-101.
- Aydın**, Devrim: “Zor Kullanma Yetkisine İlişkin Sınırın Aşılması Suçu”, Nevzat Toroslu’ya Armağan, Cilt 1, Ankara Üniversitesi Yayınları, Ankara 2015, s. 137-174.
- Bahadır**, Oktay/**Kıldan**, İsmail Turgut: “Özel Güvenlik Görevlilerinin Zor Kullanma Yetkisi”, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, Sayı 3, 2013, s. 274- 310.
- Centel**, Nur/**Zafer**, Hamide/**Çakmut**, Özlem: Kişilere Karşı İşlenen Suçlar, Cilt 1, 3. Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul 2016.
- Cin**, Onursal: “Kolluğun Zor Kullanma Yetkisi”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 8, Sayı 1-2, 2000, s. 665-686.
- Eryılmaz**, M. Bedri/**Bozlak**, Ayhan, “Hukukumuzda Zor ve Silah Kullanma Yetkisi” TBB Dergisi, Sayı 83, 2009, s. 223-278.
- Gençtürk**, Ünal: AİHM ve AYM Kararları Işığında Yaşam Hakkı Bağlamında Kolluğun Zor ve Silah Kullanma Yetkisi ve Sınırları, Adalet Yayınevi, Ankara 2021.
- Hafizoğulları**, Zeki/**Özen**, Muharrem: Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Millete ve Devlete Karşı Suçlar, 1. Baskı, USA Yayınları, Ankara 2016.
- Hafizoğulları**, Zeki/**Özen**, Muharrem: Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Kişilere Karşı Suçlar, 6. Bası, USA Yayınları, Ankara 2017.

- Hafızoğulları, Zeki/Eşitli, Ezgi** Aygün: Kamu İdaresinin Güvenirliğine ve İşleyişine Karşı Suçlar, USA Yayıncılık, Ankara 2014.
- Kıldan, İsmail Turgut/Bahadır, Oktay**: “Zor Kullanma Yetkisine İlişkin Sınırın Aşılması Suçu”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Sayı 11, Yıl 3, 2012, s. 193-224.
- Koca, Mahmut/Üzülmez, İlhan**: Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 9. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2023.
- Meran, Necati**: Yeni Türk Ceza Kanununda Kamu Görevlisine ve Adliyeyle İlişkin Suçlar, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2006.
- Önok, Murat R.**: Uluslararası Boyutuyla İşkence Suçu, Seçkin Yayınları, Ankara 2006.
- Özbek, Veli Özer/Doğan, Koray/Bacaksız, Pınar**: Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 14. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2023.
- Özbek, Veli Özer/Doğan, Koray/Bacaksız, Pınar**: Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 14. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2019.
- Özçelik, Volkan**: “Genel Haciz Yoluyla Takipte İcra Müdürünün Zor Kullanma Yetkisi (İİK M. 80/4)” Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 16, Özel Sayı Prof. Dr. Hakan PEKCANİTEZ’e Armağan, 2014, s. 2909-2952.
- Özgenç, İzzet**: Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 20. Baskı, Seçkin Yayıncılık Ankara, 2024.
- Soyaslan, Doğan**: Ceza Hukuku Özel Hükümler, 12. Bası, Yetkin Yayınevi, Ankara 2018.
- Tekin, Abdurrahman**: “Polisin Zor Kullanma Yetkisi”, Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 7, Sayı 27, 2017, s. 27-58.
- Tezcan, Durmuş/Erdem, M. Ruhan/Önok, Murat**: Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, 21. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2023.
- Ulusoy, Engin**: Zor Kullanma Yetkisine İlişkin Sınırın Aşılması Suçu (TCK. madde 256), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2011.
- Yaşar, Osman/Gökcan, Hasan Tahsin/Artuç, Mustafa**: Yorumlu- Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, md. 252-345, Cilt 6, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2014.
- Yıldız, Ali Kemal**: Zor Kullanma Yetkisinde Sınırın Aşılması, Özel Ceza Hukuku, C. IX, Kamu İdaresinin Güvenirliğine ve İşleyişine Karşı Suçlar, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2021.

**Yurtcan,** Erdener: Ceza Hukuku Özel Hükümler (Sınavlara Hazırlanma Rehberi), 1. Baskı, Aristo Yayınları, İstanbul, 2020.

**Zabunoğlu,** H. Gökçe: “AİHM Kararlarında Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hakkı ve Kolluğun Zor Kullanma Yetkisi”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 66, Sayı 3, 2017, s. 627-658.